

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA REGIONÁLNÍ A ENVIRONMENTÁLNÍ EKONOMIKY

Ekonomická krize Řecka a EU

Greece's economic crisis and European Union

Student: Andrea Šmiřáková

Vedoucí bakalářské práce: RNDr. Ivan Šotkovský, Ph.D.

Ostrava 2012

Zadání bakalářské práce

Student: **Andrea Šmiřáková**
Studijní program: B6202 Hospodářská politika a správa
Studijní obor: 6202R040 Regionální rozvoj
Téma: **Ekonomická krize Řecka a Evropská Unie**
Greece's Economic Crisis and European Union

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Řecko a Evropská Unie, teorie a praxe
3. Ekonomické, sociální a politické aspekty řecké krize
4. Scénáře vývoje řecké krize
5. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Seznam příloh

Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

MALINOVSKÝ, Jan a Jan SUCHÁČEK. *Velký anglicko-český slovník regionálního rozvoje a regionální politiky Evropské unie*. 1. vyd. Ostrava: VŠB – Technická univerzita Ostrava, 2006. 956 s. ISBN 80-248-1117-0.

KOHOUT, Pavel. *Finance po krizi – Evropa na cestě do neznáma*. 3. rozš. vyd. Grada, 2011. 328 s. ISBN 978-80-247-4019-5.

LEBIEDZIK, Marian a Michal TVRDOŇ. *Hospodářské politiky evropských společenství – vznik, vývoj a současnost*. 1. vyd. Karviná: Slezská univerzita v Opavě, Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné, 2007. 203 s. ISBN 978-80-7248-424-9.

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí bakalářské práce: **RNDr. Ivan Šotkovský, Ph.D.**

Datum zadání: 25.11.2011

Datum odevzdání: 11.05.2012

Ing. Jan Malinovský, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

„Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně.“

V Ostravě dne

.....

Andrea Šmiřáková

Poděkování

Chtěla bych tímto poděkovat RNDr. Ivanu Šotkovskému, Ph.D. za vedení, spolupráci a cenné rady při tvorbě bakalářské práce.

Obsah

1.	Úvod	4
2.	Řecko a EU, teorie a praxe	6
2.1.	Vstup Řecka do Evropské Unie	6
2.2.	Evropská měnová unie	7
2.3.	Vstup Řecka do eurozóny	8
2.4.	Teorie a metodika socioekonomické analýzy	10
2.5.	Ekonomická krize	16
	Zrod celosvětové ekonomické krize	16
3.	Ekonomické, sociální a politické aspekty řecké krize	18
3.1.	Ekonomické projevy řecké krize	18
	Vývoj řecké krize	18
3.2.	Sociální aspekty řecké krize	41
	Mimořádné události v Řecku	47
3.3.	Politické aspekty řecké krize	48
4.	Scénáře vývoje řecké krize	52
4.1.	Návrhy řešení řecké krize	52
	Neřízený bankrot Řecka	52
	Vystoupení Řecka z eurozóny, návrat k drachmě	52
	Setrvání Řecka v eurozóně	53
	Dvojitá měna	53
	Zavedení dolaru	54
4.2.	Vliv na ostatní státy EU a eurozónu	54
	EK, MMF a ECB	54
	Nadnárodní firmy ve vztahu k rozpadu eurozóny	55
	Rakousko	55
	Kypr	55
	Francie	56
5.	Závěr	57
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	63
	Seznam zkratek	70

1. Úvod

Řecko se rozprostírá na jižním výběžku Balkánského poloostrova. Tato země je díky bohatým kulturním památkám zajímavou destinací pro mnoho turistů ze všech koutů světa. Řecko si zakládá na cestovním ruchu, který tvoří jednu z hlavních položek příjmů státního rozpočtu. V Řecku žije dnes přes 11 mil. obyvatel. Země je tedy srovnatelná, co se týče počtu obyvatel, s Českou republikou. Tato země je dnes jistě nechvalně známá po celém světě díky ekonomické krizi, která v zemi již delší dobu probíhá. Mnoho lidí z celého světa si jistě klade otázku, jak to s touto zemí nakonec dopadne. Z důvodu lepšího pochopení řecké situace se stala tato problematika předmětem mé bakalářské práce.

Cílem mé práce je analyzovat ekonomickou krizi v Řecku pomocí ekonomických a sociálních ukazatelů.

Bakalářská práce je rozdělena do pěti kapitol včetně úvodu a závěru. V druhé kapitole je nejprve v krátkosti představena zvolená země. Poté je nastíněn vstup Řecka do EU a EMU včetně konvergenčních kritérií, které musí země pro přijetí do EMU splňovat. Dále je v práci uveden vstup Řecka do eurozóny. Krom jiného jsou v této kapitole uvedena zfalšovaná statistická data Řecka pro přijetí země do eurozóny a skutečná data o velikosti vládního dluhu a deficitu k HDP. Rovněž je zde uvedena teorie a metodika používaná při socioekonomické analýze. Obsahuje vysvětlení jednotlivých pojmů pro prováděnou analýzu, včetně vzorců pro individuální výpočty. Dále je v této kapitole obsažena teorie ekonomické krize. Je zde také nastíněn průběh událostí, který předcházel řecké krizi, tedy zrod celosvětové ekonomické krize.

V třetí kapitole jsou obsaženy ekonomické, sociální a politické aspekty řecké krize. Nejprve je práce zaměřena na ekonomické projevy řecké krize, které zahrnují popis této krize, tedy samotný průběh událostí v zemi. Na tyto informace navazuje ekonomická analýza situace v zemi. Dále jsou v práci popsány sociální aspekty řecké krize, které zahrnují sociální analýzu situace v zemi. V případě některých sociálních ukazatelů je srovnáváno Řecko s Českou republikou. Na konci této kapitoly jsou uvedeny politické aspekty řecké krize. Jsou zde zachyceny výsledky posledních třech uskutečněných parlamentních voleb.

Čtvrtá kapitola je věnována návrhům řešení řecké krize. Mezi možné řešení jsou uváděny např. neřízený bankrot země, vystoupení Řecka z eurozóny, dvojí měna apod. V této kapitole jsou rovněž uvedeny dopady této krize na ostatní státy EU a eurozónu.

V poslední kapitole, budou shrnuty výsledky provedené analýzy. Bude zde obsaženo také celkové shrnutí získaných informací o řecké krizi a o možnostech jejího řešení. Je třeba upozornit, že se nepodařilo získat potřebné množství dat pro provádění analýzy. Autor věří, že tato skutečnost nebude mít vliv na vypovídací schopnost této práce.

2. Řecko a EU, teorie a praxe

Řecko patří ke „slabým článkům“ jak EU¹, tak eurozóny². Rozpočtový deficit a veřejný dluh dlouhodobě překračují povolenou úroveň. V systému mezinárodního obchodu zůstává země zapojena především službami (cestovní ruch a námořní doprava), produkty průmyslové výroby (farmaceutické výrobky a spotřební zboží), speciálními zemědělskými a potravinářskými produkty (tabák a tabákové výrobky, bavlna, olivový olej, víno, hrozinky, citrusové plody, suché plody) a některými surovinami (hliník a jeho produkty, bauxit, železná ruda, azbest, magnezit, cement, mramor, koncentráty rud barevných kovů). [12]

2.1. Vstup Řecka do Evropské Unie

Řecko bylo první zemí jižní vlny, které usilovaly o vstup do ES. Žádost o vstup podalo oficiálně 12. června 1975. Bezprostředně poté vyzvala Evropská rada³ (dále jen Rada) Evropskou komisi⁴ (dále jen Komise) k vypracování posudku. Výsledek posudku však nedoporučoval zahájení řízení. Negativní stanovisko zdůvodňovala Komise především nedostatečnou ekonomickou připraveností země, s čímž souhlasily také Velká Británie a Německo, díky případnému zhoršení řecko-tureckého konfliktu. Návrh Komise spočíval v řešení řecké žádosti vytvořením delšího předvstupního období, v němž bude Řecku, pomocí různých programů, věnována zvýšená pozornost a bude jí poskytnuta i finanční pomoc. 8. února 1976, na zasedání Rady, bylo rozhodnuto o zahájení vstupních rozhovorů. V červnu téhož roku byla ukončena nejednotnost mezi Komisí a některými členskými státy v názoru na zahájení nebo odmítnutí rozhovorů o vstupu Řecka. Ačkoliv Komise sama navrhovala delší přechodné období, byla posléze nucena akceptovat politický zájem Rady a maximálně zkrátit

¹ Unie, která sdružuje dnes již 27 členských států s celkovou populací přes 500 milionů obyvatel. 1. ledna 1993 vznikl formálně Jednotný evropský trh, což umožnilo volný pohyb osob, zboží, služeb a kapitálu v rámci Společenství. Se vstupem platnosti Maastrichtské smlouvy o EU, dne 1. listopadu 1993, podniklo Společenství nezvratný krok k hospodářské a měnové unii a k politické unii. Maastrichtská smlouva dává rovněž státním příslušníkům členských států EU nárok na evropské občanství.

² Oficiálně nazývaná euro oblast, je území Evropská unie, na kterém se užívá společná evropská měna euro. Jejimi členy jsou tedy státy, jež vstoupily do třetí fáze Evropská měnová unie (EMU) a tím euro na svém území zavedly.

³ Jeden z vrcholových orgánů EU. Pojem Evropská rada se používá k označení pravidelných shledání hlav států a vlád členských států EU. Byla zřízena na Pařížském summitu v prosinci 1974 a poprvé se sešla v roce 1975. Oficiální status získala Smlouvou o Evropské unii. Schází se alespoň dvakrát do roka a předseda Evropské komise se jí účastní jako plnoprávný člen. Cílem je dávat EU podněty pro další rozvoj a vymezovat její všeobecné směřování.

⁴ Orgán s právem iniciativy, zavádění, řízení a kontroly. Komise vystupuje jako strážce smluv a hájí zájmy EU. Je složena z 27 komisařů, z každé členské země jeden. Komise je odpovědná Evropskému parlamentu. Komisařům napomáhá administrativa složená z generálních ředitelství a specializovaných oddělení, jejichž personál je rozdělen především mezi města Brusel a Lucemburk.

připravované přechodné období. Řecko tak získalo pěti až sedmileté přechodné období. 25. května 1979 byla v Athénách podepsána smlouva a Řecko se stalo desátým řádným členem ES k 1. lednu 1981.

Řecku, jako jediné kandidátské zemi, se podařilo prosadit samostatný vstup do ES, a to i přesto, že jeho úsilí o vstup bylo součástí probíhající vlny jižního rozšiřování. [1]

2.2. Evropská měnová unie

V červnu 1988 byl vytvořen výbor v čele s Jacquesem Delorse, který měl za úkol navrhnout konkrétní stádia, která by vedla k vytvoření EMU. V tomto roce byla předložena tzv. Delorsova zpráva, která zahrnovala základní charakteristiky hospodářské a měnové unie. Hospodářská unie je zde charakterizována jako určitá vymezená oblast s těmito charakteristickými rysy: jednotný trh zabezpečující volný pohyb zboží a služeb, kapitálu, jakož i osob, společná strukturální a regionální politika, koordinace politických opatření s makroekonomickým dosahem, včetně pravidel pro rozpočtovou politiku. Vytvoření hospodářské unie je přímo spojeno s vytvořením unie měnové. Měnová unie je podle Delorsovy koncepce charakterizována jako oblast s jednotnou měnou, ve které je měnová politika řízená z nadnárodní úrovně. Základní podmínky pro fungování měnové unie jsou tyto: úplná konvertibilita měn, neodvolatelná fixace měnových kurzů, úplná liberalizace pohybu kapitálu a integrace finančních trhů. V roce 1992 byla uzavřena Maastrichtská smlouva, ve které se mezi hlavními cíli objevilo i zavedení hospodářské a měnové unie zahrnující jednotnou měnu. Členové EMU se mohou stát pouze členské země EU, které budou splňovat tzv. kritéria konvergence. Konvergenční kritéria jsou následující:

- **kritérium cenové stability** – průměrná roční inflace nesmí překročit o více než 1,5 p. b. průměrnou roční inflaci tří členských zemí s nejnižší mírou inflace,
- **kritérium dlouhodobé cenové konvergence** – nominální dlouhodobé úrokové sazby mohou být maximálně o 2 p. b. vyšší, než-li je průměr tří zemí s nejlepšími výsledky cenové stability,
- **kritérium měnového kurzu** – dva roky před vstupem do měnové unie by se měla země zapojit do ERM II⁵ a měnový kurz se musí pohybovat v pásmu fluktuace⁶, aniž by došlo k devalvací měny,

⁵ Evropský mechanismus směnných kurzů II – Řecko bylo členem od 1. 1. 1999 do 31. 12. 2000 s národní měnou drachma

⁶ tj. $\pm 15\%$ od stanoveného středního kurzu (centrální parity) k euru

- **kritérium rozpočtového deficitu** – deficit nesmí být větší než 3 % úrovně HDP,
- **kritérium míry hrubého veřejného dluhu** – veřejný dluh v poměru k HDP nesmí překročit 60 %. [6]

Tab. 2.1 Plnění konvergenčních kritérií Řecka pro vstup do EMU v roce 1997

	Míra inflace	Dlouhodobé úrokové míry	Deficit státního rozpočtu (% HDP)	Míra veřejného dluhu (% HDP)	Stabilní měnové kurzy (účast v ERM II)
Řecko	5,2	9,8	2,6	108,7	Ne
Konvergenční kritérium pro vstup do EMU	2,7	7,5	2,0	60	

Zdroj: *LEBIEDZIK a TVRDOŇ (2007)*

Řecko, jakož jedna ze čtyř zemí, nevstoupilo v roce 1999 do třetí etapy EMU a nepřijalo euro⁷, protože jako jediné nesplnilo ukazatele hospodářské konvergence. [1]

Charakteristické rysy **Evropské měnové unie**:

- měny členských zemí jsou pevně fixovány jedna k druhé,
- každá měna je plně konvertibilní s ostatními měnami členských států,
- členské země nesmí vůči sobě zavádět žádné restriktce,
- existuje zde určitá míra koordinace národních hospodářských politik,
- je zde praktikována finanční pomoc vyspělejších ekonomik ekonomik slabším,
- došlo ke sjednocení všech národních měn členských států v měnu jednu – euro, která je používána v celé EMU, což také souvisí s vytvořením jedné společné nadnárodní centrální banky. [6]

2.3. Vstup Řecka do eurozóny

1. ledna 2001 vstoupilo Řecko do třetí etapy EMU na základě splnění maastrichtských kritérií v roce 1999.

⁷ Jednotná měna evropské měnové unie. K 1. lednu 1999 byla přijata 11 členskými státy. Tři roky existovalo euro pouze v bezhotovostní podobě. První bankovky a mince byly vydány v hotovostní podobě 1. ledna 2002. Po šest měsíců bylo euro v oběhu spolu s národními měnami a současně za ně byly vyměňovány.

Tab. 2.2 Stav konvergenčních kritérií Řecka před vstupem do EMU

	Deficit rozpočtu k HDP (%)	Celkový veřejný dluh k HDP (%)	Roční míra inflace (%)	Dlouhodobá úroková sazba (%)	Stabilita kurzu
Stav	1999	1999	březen 2000	březen 2000	červen 2000
Kritérium	3,0	60,0	2,4	7,2	Účast v EMS za posl. dva roky
Výsledek	1,6	104,4	2,0	6,4	Ano

Zdroj: FIALA a PITROVÁ (2009)

Pozice země se posléze změnila v roce 2000. V červnu, na zasedání Evropské rady, bylo rozhodnuto, že Řecko již splňuje konvergenční kritéria a je schopno od 1. ledna přijmout euro.

V roce 2004 vyšlo najevo, že Řecko zfalšovalo statistické údaje, jež posloužily jako podklad pro přijetí do eurozóny. Deficit rozpočtu přesáhl více než 3 % řeckého HDP a celkový veřejný dluh překročil 110 % HDP. Postavení Řecka v eurozóně se již nezměnilo. [1]

Eurostat ve spolupráci s řeckou vládou přišli k následujícím údajům. Data o velikosti deficitu k HDP v letech 1997 – 1999 jsou následující:

- rok 1997: 6,6 % HDP namísto 4,0 %
- rok 1998: 4,3 % HDP namísto 2,5 %
- rok 1999: 3,4 % HDP namísto 1,8 %

Data o velikosti veřejného dluhu k HDP v letech 1997 – 1999 jsou následující:

- rok 1997: 114,0 % HDP namísto 108,2 %
- rok 1998: 112,4 % HDP namísto 105,8 %
- rok 1999: 112,3 % HDP namísto 105,2 %

Ze zprávy Eurostatu o revizi řeckého veřejného deficitu a dluhu, vyplývají dva důvody, proč se tyto údaje liší od těch uvedených v předchozím oznámení.

Mezi tyto důvody patří zvyšování výdajů ve vojenské sféře a změna metodiky ve vykazování veřejného dluhu a deficitu, tedy zaznamenávání kapitálových příspěvků a grantů EU. Přechod z ESA 79⁸ na ESA 95⁹ bylo nezbytným postupem při nadměrném schodku.

⁸ metodika Eurostatu vykazování veřejného dluhu a deficitu platná do roku 1999

⁹ metodika Eurostatu vykazování veřejného dluhu a deficitu přijatá jako právní kodex v podobě nařízení Rady ze dne 25. června 1996

Změna ve vykazování měla vliv na rozpočet a tedy i zvýšení státního deficitu. Přechod měl pouze omezený dopad na údaje za roky 1997 až 1999. [11]

2.4. Teorie a metodika socioekonomické analýzy

Státní rozpočet tvoří peněžní vztahy, jež zabezpečují financování některých funkcí státu v rozpočtovém roce. Státní rozpočet tvoří očekávané příjmy a odhadované výdaje. Je souhrnem peněžních dokumentů, tj. zákona o státním rozpočtu, rozpočtů organizačních složek státu a rozpisu ukazatelů státního rozpočtu. Státní rozpočet je rovněž finančním plánem na rozpočtové období, které zahrnuje tzv. rozpočtovou uzávěrku, tedy bilanci hospodaření státu. Ekonomickým účelem státního rozpočtu je shromažďování a přerozdělování peněžních prostředků. Z účetního hlediska je státní rozpočet bilancí příjmů a výdajů během jednoho rozpočtového roku. Rozpočtový rok Řecka je totožný s rokem kalendářním.

Příjmy státního rozpočtu tvoří příjmy běžné a kapitálové. Běžné příjmy jsou určeny především k financování běžných výdajů. U kapitálových příjmů se jedná především o příjmy z prodeje koncesí, půdy, zásob a fixních základních prostředků a kapitálové transfery z nevládních zdrojů. Podle zákona tvoří příjmy státního rozpočtu výnosy daní, správní a soudní poplatky, pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, cla za dovážené zboží, odvod zbývajících zisku centrální banky, sankce za porušení rozpočtové kázně a výnos z pokut, příjmy z činnosti organizačních složek státu a odvody příspěvkových organizací, příjmy z prodeje a pronájmu majetku státu, úhrady spojené s realizací státních záruk, splátky návratných finančních výpomocí poskytnutých ze státního rozpočtu, peněžní dary, apod.

Výdaje státního rozpočtu lze dělit třemi způsoby: dle kapitol státního rozpočtu, dle jednotlivých odvětví a dle jednotlivých druhů. Odvětvové třídění výdajů klasifikuje výdaje podle odvětví, kam směřují. Druhové třídění výdajů dělí výdaje na běžné a kapitálové. [2]

Státní rozpočet je považován za vyrovnaný, pokud jsou jeho příjmy stejné jako jeho výdaje. Pokud se příjmy státního rozpočtu svou výší liší od výdajů státního rozpočtu, pak je státní rozpočet považován za nevyrovnaný. Nevyrovnaný státní rozpočet může být přebytkový nebo deficitní. Jsou-li příjmy vyšší než výdaje, pak je státní rozpočet přebytkový. V opačném případě je rozpočet deficitní. Rozlišujeme dva typy deficitu: cyklický a strukturální. [4] Cyklický deficit vzniká automaticky jako výsledek vývoje hospodářského cyklu. Recese vede k poklesu vládních příjmů a k růstu cyklického deficitu. Strukturální

deficit (cyklicky očištěný deficit) je deficit, který zbývá po oddělení vlivu hospodářského cyklu. Strukturální deficit je kalkulován při zohlednění současných úrovní vládních výdajů a daňových sazeb za předpokladu, že ekonomika funguje na úrovni potenciálního (přirozeného) produktu a nikoli na úrovni skutečného produktu.

Rozpočtové deficity jsou způsobeny především fiskální iluzí, redistribucí v čase a lobbistickými skupinami. Fiskální iluze – voliči mají tendenci vidět zejména krátkodobý prospěch, který vyplývá z nižších daní a vyšších vládních výdajů. Voliči si ale nejsou vědomi možných dlouhodobých následků těchto politik, které vedou k rozpočtovým deficitům a rostoucímu zadlužení. Redistribuce v čase – současná generace představuje potenciální voliče politických stran, kteří dávají přednost přesunutí nákladů dluhu státu na budoucí generace. Lobbistické skupiny prosazují své zájmy přes politické strany. Jedná se o problém společných zdrojů, jejichž čerpání si nárokují. [2]

Rozpočtový deficit je možno uhradit zvýšením příjmů státního rozpočtu prostřednictvím zvýšení daní. Další možností je prodej státních dluhopisů (obligací) centrální bance, která emituje dodatečné peníze, jež mohou způsobit nárůst inflace. Jednou z alternativ je i možnost přijetí zahraničního úvěru od bank, MMF, Světové banky apod. Deficit státního rozpočtu lze také snížit omezením státních výdajů, což obvykle vede ke snižování životní úrovně v zemi. Jednou z možností je i privatizace¹⁰ státního majetku.

Státní rozpočet k HDP je vypočítán jako podíl státního rozpočtu k hrubému domácímu produktu v běžných cenách. Výsledek se uvádí v procentech.

Veřejný dluh zahrnuje státní dluh i dluh plynoucí z deficitů dalších veřejných rozpočtů. Veřejný dluh vzniká kumulací předešlých rozpočtových deficitů. Státní dluh znázorňuje sumu nesplacených půjček, které si musel stát vypůjčit na krytí deficitů svých rozpočtů a nesplacených úroků z těchto půjček. Pro měření veřejného dluhu využívá Eurostat metodiku ESA 95.¹¹

K označení **zadluženosti** země vůči jiným subjektům se využívá pojem veřejný dluh. Zadluženost měříme zpravidla jako podíl veřejného dluhu na HDP. Výsledek je uváděn v procentech. [4]

¹⁰ převod veřejného majetku do soukromého vlastnictví

¹¹ Eurostat, (2012)

Vztah mezi veřejným dluhem a rozpočtovým deficitem lze popsat tím, že rozpočtový deficit je příčinou veřejného dluhu a následně veřejný dluh je následkem rozpočtového deficitu. [2]

Platební bilance je statistický účetní záznam všech peněžních i nepeněžních transakcí, které se odehrávají mezi určitou zemí a okolním světem za určité období (zpravidla za účetní rok). Tento účetní záznam je sestaven na základě pravidel o podvojném účetnictví. Odlišujeme kreditní položky¹², které znamenají příliv aktiv do ekonomiky (zachycují se znaménkem plus) a debetní položky, které znamenají odliv do okolního světa (zachycují se znaménkem mínus). [4] Kreditní záznamy se musí rovnat záznamům debetním, protože se platební bilance sestavuje vždy jako vyrovnaná.

Platební bilance zahrnuje běžný účet, kapitálový účet, finanční účet, chyby a omyly, kurzové rozdíly a změna zůstatku rezerv. **Běžný účet** tvoří obchodní bilance¹³, bilance služeb, bilance výnosů a bilance běžných převodů. **Obchodní bilance** vyjadřuje rozdíl mezi exportem a importem výrobků a zboží. Převyšuje-li export import, hovoříme o tzv. přebytku obchodní bilance. Převyšuje-li dovoz vývoz, hovoříme o tzv. deficitu (schodku) obchodní bilance. Obchodní bilance vymezuje pozici národní ekonomiky v rámci *zahraničního obchodu*. **Bilanci služeb** vyjadřujeme rozdíl mezi vyvezenými a dovezenými službami (např. cestovní ruch, doprava, pojištění apod.). **Bilanci výnosů** pozorujeme rozdíl mezi výnosy domácích subjektů z investic v zahraničí a výnosy zahraničních subjektů z investic v dané zemi. **Kapitálový účet** obsahuje kapitálové transfery v důsledku migrace obyvatelstva a převody nefinančních hmotných aktiv a nehmotných práv. **Finanční účet** tvoří přímé investice, portfolio investice¹⁴, finanční deriváty¹⁵, ostatní dlouhodobý kapitál, úvěry poskytované do zahraničí, úvěry přijímané ze zahraničí a krátkodobý kapitál netto.

Hlavním významem správy těchto záznamů je poskytovat informace vládním institucím o mezinárodním postavení země a napomáhat při rozhodování jak o fiskální a měnové politice, tak o obchodních a platebních otázkách.

¹² Kreditní položkou značíme prodej domácího zboží, služeb, aktiv nebo navýšení závazků vůči zahraničí, tzn. příliv prostředků do země.

¹³ Obchodní bilance je základním měřítkem mezinárodního obchodu.

¹⁴ Portfolio investice poskytuje přehled o nakoupených a vložených cenných papírech.

¹⁵ Nástroj, jehož hodnota je odvozena od hodnoty tzv. podkladového aktiva. Podstatou je forma termínovaného obchodu. Tzn., že dochází ke zpoždění mezi sjednáním obchodu a jeho plněním.

Vývoj běžného účtu PB poukazuje na vnější rovnováhu ekonomiky, jejíž udržení patří ke čtyřem základním cílům hospodářské politiky¹⁶. Pro udržení vnější rovnováhy jsou zásadní vztahy mezi běžným a finančním účtem PB. [7]

Hrubý domácí produkt je jeden ze čtyř základních makroekonomických ukazatelů pro měření ekonomické výkonnosti ekonomiky. Ukazatel měří celkový objem veškeré finální výroby vyprodukované v určité zemi během určitého období výrobními faktory umístěnými v této zemi bez ohledu na to, kdo vlastní tyto výrobní faktory. Pro mezinárodní srovnání se využívá také HDP na obyvatele.

HDP lze vypočítat třemi způsoby. Jedná se o metodu výrobkovou, výdajovou a důchodovou.

Výrobková metoda spočívá v součtu všech přidaných hodnot na daném území za dané období a čisté daně na produkty.

Výdajová metoda: $HDP = C + I + G + NX$, kde:

- C – výdaje domácností
- I – investiční výdaje
- G – výdaje státu
- NX – čistý export ($NX = X - M$)
- X – export
- M – import

Důchodová metoda: $HDP = NI + T_N + a$, kde:

- NI – národní důchod
- T_N – nepřímé daně
- a – amortizace¹⁷

$NI = w + i + z + n + s$, kde:

- w – hrubé mzdy a platy
- i – čisté úroky

¹⁶ viz. magický čtyřúhelník (vyrovnaná bilance zahraničního obchodu, vysoká úroveň a dynamika produktu, vysoká zaměstnanost a nízká nezaměstnanost, stabilita cenové hladiny)

¹⁷ pravidelný odpis sumy z celkové hodnoty prostředků, který vyjadřuje jejich opotřebení

- z – zisky firem
- n – renty z půdy a nemovitostí
- s – příjmy samozaměstnavatelů¹⁸ [8]

HDP na obyvatele je vypočítán jako podíl HDP v běžných cenách ke střednímu stavu obyvatel¹⁹ v příslušném roce.

Míra inflace je vypočítána jako rozdíl cenového indexu²⁰ běžného a základního období, dělený cenovým indexem základního období. Výsledek míry inflace je uváděn v procentech.

$$\pi = \frac{P_1 - P_0}{P_0} \cdot 100$$

kde:

- π – míra inflace
- P_1 – cenová hladina v roce x
- P_0 – cenová hladina v roce $x - 1$ [4]

Nezaměstnanost je sociálně ekonomický jev, kdy část ekonomicky aktivní populace nemůže uplatnit svou pracovní sílu. Jednotlivci, kteří nemají zaměstnání z důvodu, že buď přecházejí na nové pracovní místo, nebo při stávající reálné mzdě nemohou nalézt práci. [8]

Obecná míra nezaměstnanosti je vypočítána jako podíl počtu nezaměstnaných ke všem osobám schopným pracovat (tedy zaměstnaným i nezaměstnaným). Čítec i jmenovatel jsou ukazatele konstruované podle mezinárodních definic a doporučení (Eurostat, Mezinárodní organizace práce). Jedná se tedy o odhady z výběrového šetření pracovních sil. Předmětem šetření jsou osoby, které obvykle bydlí v soukromých domácnostech. Šetření se nevztahuje na osoby, které bydlí dlouhodobě v hromadných ubytovacích zařízeních. Výsledek míry nezaměstnanosti je uváděn v procentech. Roční průměry jsou vypočítány z průměrů kalendářních čtvrtletí.²¹

$$u = \frac{N}{Z + N} \cdot 100$$

¹⁸ Všechny formy příjmů samostatně podnikajících osob – živnostníků, rolníků apod.

¹⁹ Počet obyvatel daného území v okamžiku, který byl zvolen za střed sledovaného období. V kalendářním roce je to počet obyvatel daného území o půlnoci z 30. 6. na 1. 7. sledovaného roku.

²⁰ Cenový index zachycuje vývoj cenové hladiny v čase. Cenová hladina je vážený průměr cen zboží a služeb.

²¹ BusinessInfo.cz, (2011)

popř.

$$u = \frac{N}{EA} \cdot 100$$

kde:

- u – obecná míra nezaměstnanosti
- N – počet lidí bez práce
- Z – počet zaměstnaných lidí
- EA – ekonomicky aktivní obyvatelstvo ($EA = Z + N$) [4]

Výdaje na sociální ochranu zahrnují sociální dávky, které se skládají z peněžních či naturálních převodů domácnostem a jednotlivcům s cílem ulehčit jim od rizik či potřeb, administrativní náklady, jež představují provozní výdaje na správu a řízení sociálního programu a ostatní výdaje, jež vznikají v souvislosti s různými výlohami systému sociální ochrany (např. platby majetkových daní aj.). [11]

Sociální dávky tvoří v případě České republiky dávky poskytované v závislosti na výši příjmu a ostatní dávky. U dávek poskytovaných v závislosti na výši příjmu se jedná o přídatky na děti, příspěvky na bydlení a porodné. Ostatní dávky tvoří rodičovský příspěvek, dávky pěstounské péče a pohřebné. [9]

Výdaje na sociální služby zahrnují v případě České republiky sociální poradenství, služby sociální péče a služby sociální prevence. Sociální služby mohou být poskytnuty jako služby pobytové, ambulantní nebo terénní. Pobytové služby jsou chápány jako služby spojené s ubytováním v zařízeních sociálních služeb. Ambulantní služby jsou chápány jako služby, za kterými osoby docházejí nebo jsou doprovázeny, případně dopravovány do zařízení sociálních služeb. Součástí ambulantní služby není ubytování. Terénními službami jsou chápány služby, které jsou osobám poskytovány v jejich přirozeném sociálním prostředí. Sociální poradenství poskytuje osobám nezbytné informace přispívající k řešení jejich nepříznivé sociální situace. Služby sociální péče pomáhají zajistit osobám jejich fyzickou a psychickou soběstačnost, s cílem umožnit jim v co největší možné míře zapojení do běžného života. Služby sociální prevence napomáhají v zabránění sociálního vyloučení osob. Cílem této služby je podporovat osoby v překonání jejich nepříznivé sociální situace a ochraňovat společnost před vznikem a šířením nežádoucích společenských jevů. [10]

V této práci je využívána ke zkoumání problému řecké krize metoda analýzy, díky které je problém rozčleněn na jednodušší části prostřednictvím jednotlivých ukazatelů a jejich grafického vyjádření. V práci jsou využívány převážně grafy sloupcové a graf spojnicový. Analýza je doplňována současně syntézou, díky které je získán souvislejší pohled na problém. V práci je rovněž využívána metoda komparace, na jejímž základě jsou porovnávána jednotlivá zjištěná data. Údaje o Řecku jsou porovnány převážně s průměrem EU 27, ale také s údaji zjištěnými za Českou republiku. Data jsou zjišťována převážně z Eurostatu, což je statistický úřad EU, který zpracovává statisticky orientované analýzy a prognózy. Eurostat poskytuje data orgánům EU, které jsou důležité pro jejich rozhodování a informuje veřejnost a jednotlivé národní státní správy o statisticky vyjádřeném stavu věcí v EU. Eurostat je ústřední instituce, která spojuje a koordinuje rozdílné národní statistiky do jednotného srovnatelného systému. [8]

2.5. Ekonomická krize

Ekonomická krize zasáhla celou EU a způsobila ve všech zemích hospodářský propad. Ekonomická krize vznikla v důsledku hypoteční krize v USA. Na ekonomickou krizi navázala krize veřejných financí. Největší projev této krize byl zaznamenán v Řecku.

Obecně patří mezi projevy finanční krize silný odliv domácího i zahraničního kapitálu ze země, pokles devizových rezerv, znehodnocení měny a prudký pokles produkce.

Vývoj, který předcházel finanční krizi, mohl být následující. Na jedné straně to jsou dynamické, rychle rostoucí ekonomiky s nízkou mírou nezaměstnanosti a inflace, vysokými investicemi a úsporami a vyrovnanými či přebytkovými rozpočty. Na druhé straně to jsou ekonomiky s rychle rostoucím zadlužením, vysokým podílem krátkodobého zadlužení, rychle rostoucími bankovními úvěry a podílem špatných úvěrů a vysokými schodky běžného účtu platební bilance. [3]

Zrod celosvětové ekonomické krize

Počátkem celosvětové ekonomické krize se stala americká hypoteční krize z roku 2007. V letech 2001 až 2003 americký Federální rezervní fond (FED) udržoval krátkodobé sazby na velice nízké úrovni v úsilí o zabránění hospodářské recese. Z 6,5 % klesla úroková míra na 1 %. Toto opatření mělo mimo jiné zmírnit dopady známého teroristického útoku v září 2001. Díky levným a dostupným hypotékám došlo k silnému stavebnímu rozmachu. Avšak tyto levné hypotéky poskytovaly nízké úrokové sazby z počátku, přičemž obsahovaly

možnost jejich budoucího navýšení. K navýšení sazeb hypotečních úvěrů došlo rychle a tím pádem se výrazně podražily splátky hypoték. Takovéto hypotéky podepsala spousta lidí. Díky sekuritizaci²² těchto malých hypoték vznikají dluhopisy obchodovatelné na veřejných trzích a riziko z prvotních hypoték se tímto způsobem rozloží do celého světa. První vlna paniky, co se týče hypoteční krize, propukla na konci července roku 2007. Nebylo zřejmé, které cenné papíry a v jaké míře zahrnují tyto špatné úvěry z amerických „subprime“ hypoték²³. Globální rozmach byl rychle nahrazen globální recesí. Centrální banky reagovaly na recesi opětovnou měnovou expanzí²⁴.

V říjnu roku 2007 se zvýšil v eurozóně objem krátkodobých úvěrů poskytovaných centrálními bankami finančním společnostem o 46,4 % meziročně. V prosinci téhož roku byl zjištěn nárůst poskytovaných úvěrů komerčním bankám o neskutečných 50 % meziročně.

Americká hypoteční krize v roce 2008 přerostla ve světovou finanční krizi. Významnou roli odehrála také vysoká cena ropy v první polovině roku 2008, jež vedla ke snížení reálného HDP a zvýšení spotřebitelských cen. Když finanční krize naplno udeřila, zaniklo několik amerických investičních a hypotečních bank, jako jsou americké investiční banky Bear Stearns a Lehman Brothers nebo hypoteční agentura Fannie Mae, ale došlo také ke snížení ceny ropy. Z červencového maxima, které činilo 147 USD za barel, propadla během dvou měsíců o třetinu. Pád pokračoval a na konci roku 2008 prolomila hranici 40 USD za barel.²⁵ Krize v podstatě zrušila Wall Street v jeho dosavadní podobě, tedy systém amerického investičního bankovníctví. V roce 2009 upadl svět do globální hospodářské recese. Hlavním důvodem recese je, že firmy i jednotlivci, v americké ekonomice, mají potíže s přístupem k úvěrům. [5]

²² Transformace finančních aktiv na alespoň dvě tranše cenných papírů zajištěných aktivy. Jelikož se v naprosté většině případů sekuritizují špatná aktiva (špatné úvěry či dluhopisy), sekuritizace se někdy označuje jako „recyklace“ finančních aktiv či "recyklace" finančního odpadu.

²³ Rizikové hypotéky, které získávali téměř všichni žadatelé bez ohledu na jejich úvěrovou historii a platební morálku. Úrokové sazby se zvýšily, a tím se zvýšily i splátky hypoték. Lidé je ale nebyli schopni dále řádně splácet, čímž často přišli o veškerý svůj majetek.

²⁴ zvyšování množství peněz v ekonomice

²⁵ BusinessInfo.cz, (2011)

3. Ekonomické, sociální a politické aspekty řecké krize

3.1. Ekonomické projevy řecké krize

Řekové mají dluhy již od pradávna. V roce 1825 poskytli Řekům britští bankéři první půjčku. Tuto půjčku získali za dosti nepříznivých podmínek a použili ji na financování první občanské války, která započala ještě před uznáním nezávislosti Řecka. Za první britskou půjčkou následovaly další půjčky.

Obrana, do které Atény v posledních desetiletích investovaly nejvyšší procento HDP ze všech zemí EU, je oblastí, ve které by mohlo Řecko bez vážnějších důsledků seškrtat výdaje. Řecko by mohlo načas odložit nákup stíhaček Eurofighter nebo technicky problematických německých ponorek, ale také by mohlo snižovat svou nákladnou vojenskou přítomnost v Kosovu a v Afghánistánu. K takovému kroku však žádný spojenec Řecko netlačí a raději jej nutí ke škrtání mezd a sociálních dávek a k utahování opasků. [17]

Vývoj řecké krize

Po přijetí společné měny eura se Řecku dlouhou dobu dařilo. Ekonomika vzkvétala a nezaměstnanost klesala. Ekonomiku dlouhý čas popoháněla masivní úvěrová expanze, která následovala po přijetí eura. Objem úvěrů rostl tempem zřídka pomalejším než 15 % ročně do té doby, než řecká ekonomika praskla. Jedním z problémů řecké ekonomiky byl tedy příliš rychlý růst levných bankovních úvěrů.

Další z příčin problémů řecké ekonomiky byla dlouhodobě špatná rozpočtová politika, kterou nastartoval Andreas Papandreu²⁶, otec bývalého premiéra Jorgose Papandreua, který v čele vlády sledoval politiku masivního bezohledného utrácení. Započal tradici ve vysokém zadlužování. Andreas Papandreu využíval veřejné finance především na financování permanentní předvolební kampaně. Papandreu rozdával, kde mohl. Zvyšoval mzdy učitelům, úředníkům i např. dělníkům. Papandreu rovněž uzákonil přístup k ovlivňování řízení podniku, aby mohli lehčeji získat vyšší mzdy. Jeho rozhazovačné politice odpovídal i nákladný životní styl. Nakupoval si např. drahé dovolené.²⁷ Příčinou vysokého zadlužení Řecka jsou mimo jiné

²⁶ v úřadě 1981 – 1989 a 1993 - 1996

²⁷ Neviditelnypes.lidovky.cz, (2010)

také daňové úniky. Podle MMF činí daňové úniky každoročně nejméně 13 miliard eur, tedy sedminu státního rozpočtu.²⁸

Soukromý sektor, ze kterého země žije, dlouhodobě strádal. Konkurenční schopnost řecké ekonomiky byla založena na turistice, citrusových plodech, olivách a výrobcích s nízkou přidanou hodnotou. Takováto ekonomika není schopna unést břemeno tvrdé měny. [5]

Řecká krize byla zapříčiněna dopady celosvětové hospodářské krize. Další významnou příčinou této dluhové krize byl samotný fakt, že bývalá řecká vláda lhala Evropské unii o schodku státního rozpočtu. Tuto informaci oznámil dne 20. října 2009 nový řecký ministr financí George Papaconstantinu v Lucemburku na schůzce ministrů financí. Tento podvod vyšel najevo až po změně vlády. Bývalá vláda tvrdila, že deficit státního rozpočtu nebude ani 4%, přičemž podle řeckého ministra Papaconstantinu dosáhne schodek státního rozpočtu 12,5 % HDP. Dřívější vláda vůbec nezapočetla do schodku rozpočtu například platby za velké stavební projekty, jako jsou dálnice. Touto informací vzešlo najevo, že je země na pokraji bankrotu. Řecká finanční krize začala. [18]

Přestože je Řecko členem eurozóny, nepřináší to zemi imunitu vůči finanční krizi. Naopak může společná měna euro přispět ke zhoršení situace. Společná měnová politika a nemožnost devalvace²⁹ či depreciace³⁰ nemusí vyhovovat každé členské zemi. Díky exportní výkonnosti Německa a Nizozemska je euro tak silná měna. Nicméně až příliš silná pro ostatní členy eurozóny, kteří nejsou schopni dosáhnout obdobné výkonnosti. Jde o země, jejichž obchodní bilance a bilance na běžném účtu je v hlubokém propadu. Mezi tyto země patří mimo jiné i Řecko. Pro tyto země je velmi náročné mít zároveň euro a ekonomiku, která není schopna si takto silnou měnu udržet. Země jako Řecko, bylo závislé na rychlé tvorbě úvěrů a přílivu kapitálu. Obrovské problémy přišly, když se tyto dva motory růstu zastavily. V této ekonomice zafungovalo euro jako zesilovač hospodářského cyklu. Řecko by dnes bylo pravděpodobně v lepší situaci, kdyby mělo vlastní měnu s plovoucím kurzem. Euro se tedy ukázalo být naprosto nevhodným pro jižní země, jako je Řecko, Španělsko, Portugalsko, Itálie, ale také Slovinsko. Euro poskytlo Řecku nižší úrokové sazby a levnější přístup k úvěrům, jež způsobil zhoršení finanční disciplíny. Řecku se tedy otevřel nevyčerpatelný

²⁸ Aktualne.cz, (2012)

²⁹ znehodnocení měny, tedy oslabení domácí měny vůči zahraničním měnám v systému fixních kurzů

³⁰ znehodnocení měny, kde na rozdíl od devalvace dochází k tomuto jevu samovolně

zdroj laciných úvěrů. Zvyšování objemu úvěrů a peněz v ekonomice vyvolalo inflaci cen (zejména nemovitostí) a mezd. Země rovněž ztratila konkurenceschopnost.

Během akutního stadia finanční krize v roce 2008 nebylo problémem zadlužování států. Ve finančně nestabilních státech, jako je i Řecko, došlo ke zvýšení rizikových premií na vlastních dluhopisech.

Ještě na počátku roku 2009 považovali investoři řecké dluhopisy za takřka stejně dobré jako německé. V této době se řecké dluhopisy obchodovaly s patrnou slevou z důvodu ztráty důvěry. Akutní krizi veřejných financí uchránila v únoru 2009 na čas velká emise dluhopisů. Řecko tenkrát zřejmě jen těsně vyvázlo z platební neschopnosti. Od té doby se řecká ekonomika pohybuje na hraně. Ministr financí George Papaconstantinou ohlásil reformní opatření, a to: 25% snížení vládní spotřeby, omezení veřejných zakázek, stop stav pro veřejnou administrativu a její postupné zeštíhlování. Mimo jiné vláda plánuje penzijní reformu a zamýšlí zavést nový daňový systém.

Na začátku roku 2010 se rozšířilo používání zkratky PIGS. Jde o iniciály čtyř států: Portugalsko, Irsko, Řecko a Španělsko. Někdy se hovoří i o PIIGS – včetně Itálie, které je známé velkou tradicí, pokud jde o velké dluhy. PIGS jsou státy ležící na periferii Evropy s ne úplně ideální ekonomickou strukturou. Především mají tyto země poměrně nízké daně. Po zavedení zkratky PIGS bylo již zcela jasné, že probíhá evropská měnová a finanční krize. Konkrétněji řečeno krize eura.

Pro Řecko byl rok 2010 mimořádně obtížný. V tomto roce zcela vypukla fiskální krize doprovázena hlubokou recesí. Snížení hospodářského růstu a exploze dluhů jsou doprovázeny trendovým nárůstem nezaměstnanosti. Nejvíce postiženy jsou slabší sociální skupiny, zejména mladí lidé ve věku 15 až 24 let. [5]

Míra nezaměstnanosti v roce 2010 vzrostla na 12,5 %. Úroková míra státních dluhopisů překročila únosnou hranici a rating³¹ řeckých státních dluhopisů byl velmi radikálně snížen z investičního pásma do spekulativního pásma. Tento rating upozorňuje na vysoký stupeň rizika. Finanční trhy zamítly půjčovat Řecku peníze a státní pokladna se ocitla na pokraji bankrotu. Bankrot členské země eurozóny by měl negativní dopad na stabilitu

³¹ Úvěrový rating vyjadřuje důvěryhodnost dlužníka (emitenta) nebo cenného papíru, který udělují ratingové agentury.

společné evropské měny. Z tohoto důvodu se rozhodli ECB³², EK a členové eurozóny ve spolupráci s MMF aktivovat v dubnu tohoto roku podpůrný mechanismus sjednocený se záchranným úvěrem v celkové výši 110 mld. eur. Z této částky půjčily členské státy eurozóny 80 mld. a MMF půjčí 30 mld. eur. Tyto prostředky by měly být uvolňovány v průběhu let 2010 až 2012 ve dvanácti tranších³³. Výměnou za tento záchranný úvěr se Řecko zavázalo snížit vysoký rozpočtový deficit a přijmout celou řadu reforem. Cílem bylo snížení rozpočtového deficitu o 14 mld. eur na 9,4 % HDP. Přestože nebyl cíl zcela naplněn, Eurostat potvrdil pokles deficitu na 10,5 % HDP. Mezi důležitá opatření a strukturální reformy patřily například daňové, penzijní a mzdové škrty ve veřejném sektoru, postupná liberalizace regulovaných profesí, správní a územní reforma apod. Poskytnutím záchranného úvěru nejde však o skutečnou záchranu, ale pouze o odsunutí problému. Řecko se tak stalo v roce 2010 první zemí eurozóny, která žádala o mezinárodní finanční pomoc. [12]

Ačkoli si občané utahovali opasky, vojáků se škrty ve státním rozpočtu netýkaly. Bylo to výhodné pro vývozce zbraní, tedy Německo a Francii. Řecká vláda zaváděla úsporná opatření, která se dotkla snad každého občana žijícího v této zemi. Avšak dvěma sektorům – armádě a zbrojnímu průmyslu se s největší pravděpodobností podařilo vyhnout takřka všem vlnám škrťů. Rozpočet na zbrojní výdaje v roce 2010 tvořil zhruba 7 miliard eur, což je více než 3 % HDP. 3 % HDP jsou hranicí, kterou v rámci členských států NATO přesahují jen Spojené státy. [19]

V roce 2010, kdy se vyjednával první balík finanční pomoci, dodaly Řecku Francie, Německo, Nizozemsko, Itálie a Španělsko zbraně za miliardu eur. Největší obchod uskutečnila s Řeckem Francie. Nákup vojenských letadel stál zemi 794 mil. eur, nákup raket 58 mil. eur a nákup elektroniky a přístrojů stál Řecko 19 mil. eur. Německo a Nizozemsko prodaly zemi převážně vozidla a elektroniku za 90 mil. eur. Itálie prodala Řecku letecké díly a střelné zbraně za 52 mil. eur a Španělsko chemikálie za 33 mil. eur. [20]

Dle odborníků na danou problematiku, škrty nákupu nového vybavení pro rok 2011 o 500 mil. eur, které učinilo ministerstvo obrany, pouze navýší jeho budoucí potřebu. Německo je zemí, která má nejvyšší přínosy z řecké zbrojní politiky. Dle zprávy z roku 2010 o vývozu

³² ECB byla založena 30. června 1998. Od 1. ledna 1999 převzala zodpovědnost za zavádění evropské měnové politiky tak, jak byla stanovena Evropským systémem centrálních bank. Rozhodující orgány, Rada guvernérů a Výkonný orgán, spravují Evropský systém centrálních bank. Mezi jejich úkoly patří spravování oběživa, držení a spravování oficiálních devizových rezerv členských států, provádění operací se zahraničními měnami a podporování hladkého fungování měnového institutu.

³³ čerpání dohodnuté půjčky nebo její části

zbraní, je Řecko po Portugalsku největším kupcem německé výzbroje a nechalo si dovézt přesně 223 samohybných houfnic³⁴ a jednu ponorku v celkové výši 403 mil. eur. Tento nákup výzbroje sehrál důležitou úlohu při explozi athénské dluhu. Pro řecké obyvatelstvo je armáda symbolem bezpečnosti a pracovních míst, tudíž se řecké úřady nemusí obávat nesouhlasu obyvatel. Ačkoli na úsporná opatření dohlíží trojka odborníků z Mezinárodního měnového fondu, Evropské komise a Evropské centrální banky, rozpočtu resortu obrany se sotva dotknou. Snížení rozpočtu na nové nákupy se plánovalo již na rok 2010, a to o 0,2 % HDP, tedy o 457 mil. eur, což se může zdát hodně. Ve shodném dokumentu se ovšem objevil návrh na snížení sociálních dávek o 1,8 mld. eur. V předběžném rozpočtu na rok 2012 je plánováno snížit sociální dávky o 9 %, což činí zhruba 2 mld. eur. Běžné výdaje, jež jsou součástí rozpočtu ministerstva obrany, vzrostou o 200 mil. na 1,3 mld. eur, jež vytváří 18,2% nárůst. Přičemž příspěvky do NATO by měly vzrůst o 50 % a docílit 60 mil. eur. [19]

Rozpočet na rok 2011 byl prohlašován za nejtvrdší od pádu vojenské junty³⁵ v roce 1974. Cílem pro tento rok bylo snížení deficitu státního rozpočtu na 7,4 % HDP. Problémem byla nadále hluboká recese. [12]

V lednu roku 2011 bylo Řecko hodnoceno třemi význačnými ratingovými agenturami na úrovni spekulativního stupně. V květnu bylo již patrné, že se země nemůže vyhnout restrukturalizaci³⁶ dluhopisů. V této době se snažila řecká vláda zoufale šetřit a připravovala uspíšenou privatizaci³⁷, aby se vyhnula restrukturalizaci dluhů.

Evropští lídři svolali krizový summit. Dne 21. 7. 2011 na krizovém summitu došlo k dohodě, která zahrnovala „dobrovolnou“ účast soukromých investorů. Evropané se velice snaží, aby mechanismus dobrovolné účasti nebyl zhodnocen jako částečný bankrot. Pár dnů na to sdělily ratingové agentury, že „dobrovolná účast“ má ve skutečnosti charakter nucené výměny a představuje tedy částečný bankrot. Rating země byl snížen na nejnižší případnou úroveň těsně nad platební neschopností s výhledem, že bude snížen o poslední stupeň, jakmile dojde k nucené výměně.

V červnu byla země znepokojována vlnami protestů proti úsporným opatřením. Odbory svolaly celou řadu stávek. V této době bylo již více než jasné, že balíček, který měl stačit na tři roky, stačil stěží na rok jeden. Výkonnost ekonomiky poklesla a dluh vzrostl.

³⁴ samohybná děla pro nepřímé ostřelování

³⁵ forma státní vlády řízená skupinou vojenských představitelů, řecká vojenská junta (1967 - 1974)

³⁶ částečný bankrot

³⁷ změna veřejného (státního) na soukromé

Stanovená úsporná opatření nesplnila očekávání. V červenci došlo k rychlému růstu rizikových přírážek nejen Řecka, ale i Itálie a Španělska. [5]

Na evropském summitu, který se konal v říjnu roku 2011, se dohodlo na dobrovolném odepsání poloviny řeckých dluhů bankami. Dluh Athén by se měl snížit o 100 mld. eur. V rámci summitu byla rovněž dohodnuta rekapitalizace³⁸ bank. Finanční ústavy budou muset do poloviny roku 2012 posílit kapitál tak, aby se hodnota ukazatele kapitálové přiměřenosti zvýšila na 9 %. Bylo dohodnuto zvýšení efektivity záchranného fondu. [21]

Slovensko si na summitu dojednalo výjimku. Jako jediná země eurozóny se nezúčastní navýšení účasti veřejných financí na pomoc Řecka. Premiérka Iveta Radičová uvedla, že tím země ušetří 200 mil. eur. Slovensko se bude zúčastňovat programu jen v těch intervencích, jak se původně zavázala. [22]

V prosinci 2011 zastavila řecká vláda vyplácení daňových vratek a dalších závazků společnostem, zaměstnancům pobírajícím stálý plat a seniorům. K tomuto kroku se rozhodly Athény poté, co letošní rozpočtový schodek podle všeho překročí 10 % HDP. [23]

Na konci ledna 2012 se Řecko dohodlo se zástupci soukromých věřitelů na podmínkách snížení svého dluhu. Dohoda o seškrtnání řeckých dluhů u soukromých investorů byla podmínkou pro souhlas MMF s druhým balíkem finanční pomoci v sumě asi 130 mld. eur (3,3 biliónu Kč). Dle prozatímní dohody by investoři vyměnili své obligace v nominální hodnotě 206 mld. eur za nové. Celková hodnota nových obligací, včetně úroků, by byla o 60 % nižší. Lhůta splatnosti bude výrazně delší a průměrná úroková sazba bude mírně pod 4 % v porovnání s cca 5 % u starých dluhopisů. V praxi by tohle mohlo znamenat odepsání přinejmenším 50 % řeckého dluhu. [24]

Německý ministr hospodářství Philipp Rösler oznámil, že pokud Řecko nebude schopno zavést reformy a úsporná opatření, jež si sjednala s EU a MMF, budou muset nad jeho rozpočtovou politikou převzít kuratel³⁹ zahraniční instituce. Philipp Rösler je prvním německým vládním politikem, který zemi přímo pohrozil ztrátou kontroly nad rozpočtem. O návrhu kurately nad Řeckem diskutovali ministři financí 17 zemí eurozóny z důvodu, že Řecko opakovaně neplní své závazky spojené se záchranným úvěrem EU a MMF v hodnotě

³⁸ změna ve struktuře kapitálu s cílem upevnění kapitálové struktury

³⁹ opatrovnictví

110 mld. eur. Mezinárodní věřitelé nyní jednají o dalším záchranném programu pro Řecko v celkové hodnotě 130 mld. eur, přičemž si kladou tvrdé podmínky.

Německo chce vytvořit nad Řeckem a dalšími zeměmi, které by neplnily podmínky záchranných úvěrů tzv. „rozpočtového komisaře“. Tento komisař by měl právo veta nad rozpočtovými rozhodnutími vlády, pokud by nebyly ve shodě s nároky věřitelů. Proti tomuto se však Řecko tvrdě postavilo. Země by to cítila jako ztrátu své svrchovanosti. [25]

Podle nového francouzsko-německého plánu by bylo vhodné vytvořit speciální svěřenecký fond. Jakákoli další finanční pomoc by měla být rozdělena. Část prostředků by měla jít do tohoto fondu, z něhož by se vyplácely splátky dluhu. Zbytek peněžních prostředků by dostalo Řecko přímo. Cílem tohoto návrhu je, aby nedošlo k panice na finančních trzích. Majitelé řeckých dluhopisů by tak měli garantováno, že budou vyplaceni. Pokud by země neplnila požadavky reforem, peněžní prostředky by mohly být zablokovány. Představitelé eurozóny jsou přesvědčeni, že by svěřenecký účet mohl dát MMF a EU lepší dohled nad užitím půjček, přičemž by nebyla omezena rozpočtová suverenita Athén. [26]

Na začátku února zamítly odborové svazy a sdružení zaměstnavatelů požadavky vlády na snížení platů v soukromém sektoru. I pod hrozbou bankrotu oznámili odboráři a zaměstnavatelé řecké vládě, že minimální mzdu ani roční příjem těch pracovníků, kteří pobírají 13. a 14. platy, snižovat v žádném případě nehodlají. Přičemž minimální mzda v této zemi činí 750 eur. (Pro srovnání činí minimální mzda v České republice 8 000 korun, v přepočtu cca 320 eur.) Snižování mzdových nákladů je jedním z hlavních bodů jednání mezi vládou a „zachránci“ z řad zemí eurozóny a MMF. V této době bylo již naprosto jasné, že země bude potřebovat další finanční výpomoc v minimální hodnotě 130 mld. eur nejpozději do března tohoto roku, kdy musí splatit dluhopisy ve výši 14,5 mld. eur. [27]

Dne 9. února se řečtí političtí vůdci dohodli na úsporných opatřeních nezbytných k zajištění mezinárodní finanční pomoci ve výši 130 mld. eur, která má zabránit zemi před hrozícím březnovým bankrotem. Jedním z opatření je snížení minimální mzdy o zhruba 20 % na 600 eur. Politikové počítají mimo jiné i s velkým omezením investic do infrastruktury a omezením příspěvků na léky. V letošním roce musí Řecko realizovat rozpočtové škrty ve výši 3,3 mld. eur. Do roku 2020 by se měl dluh země snížit na 120 % HDP ze současných 160 % HDP. [28]

Dne 10. února vypukla další generální stávka doprovázená demonstracemi, která trvala dva dny. Stávka byla zorganizovaná dvěma největšími odborovými svazy jen den poté, co se řečtí politici dohodli na nezbytných škrtech. Došlo k ochromení železniční, lodní i městské dopravy. Řekové tímto protestovali proti dalším plánovaným úsporným opatřením, která po nich vyžaduje EU a MMF. Ministři financí eurozóny vymezili Řecku tři podmínky, které musí splnit, aby získali novou finanční pomoc. První podmínkou je, aby řecký parlament schválil úsporný balík. Druhá podmínka je, že Řekové musí tato opatření podpořit a realizovat i po nadcházejících dubnových volbách. Poslední podmínku tvoří další strukturální škrty ve výdajích o více než 300 mil. eur pro tento rok. Pro Řecko to znamená, že ve veřejném sektoru ztratí práci 15 000 lidí a že dojde ke snížení minimální mzdy. [29]

V návaznosti na novou sérii úsporných opatření požadovaných EU a MMF, výměnou za nový finanční balík, opouštějí koalici nacionalisté. Demisi podali čtyři zástupci krajně pravicové strany Lidové ortodoxní výzvy (LAOS). Mezi nimi je i šéf strany LAOS - Jorgos Karatzaferis. Premiér Lukas Papadimos prohlásil, že nemohou nechat Řecko zbankrotovat. Jejich prioritou musí být schválení nového ekonomického programu a pokračit v dohodě o nové půjčce. [30]

Přijetí nových úsporných opatření rozbouřilo řecké obyvatelstvo. V plamenech se ocitlo minimálně 45 budov včetně jednoho z nejstarších kin v řecké metropoli. Kolem 150 kaváren a obchodů bylo vyrabováno či poškozeno. Policie nasadila proti demonstrujícím i slzný plyn. Při nepokojích, které zasáhly nejen Athény, ale i další řecká města, bylo zraněno přes 170 lidí. Zatčeno bylo přes sedmdesát osob. [31]

V noci na 21. února, po více než dvanáctihodinovém jednání, schválili ministři financí eurozóny druhý záchranný balík. Země se tak vyhne státnímu bankrotu, který hrozil na 20. března, kdy musí splatit dluh ve výši 14,5 mld. eur. Do poslední chvíle nebylo jasné, zda bude pomoc schválena nebo ne. Probíhaly tvrdé spory ohledně snížení dluhu, neboť analýzy ukázaly, že škrty naplánované Athénami povedou ke snížení dluhu jen na 129 % HDP. Tohoto jednání se účastnili i zástupci soukromých věřitelů, s nimiž se řešil dobrovolný odpis dluhů. Výše odpisu byla nakonec vymezena na 53,5 % nominální hodnoty dluhů v rámci výměny dluhopisů, celková ztráta se však bude pohybovat kolem 74 %. Touto výměnou dluhopisů by se měl řecký dluh snížit cca o 100 mld. eur. Na jednání některé státy požadovaly stálý dohled Evropské komise, ECB a MMF v Athénách. [32]

V návaznosti na dohodu o snížení řeckého dluhu u soukromých věřitelů snížily mezinárodní ratingové agentury Fitch a Standard & Poor's úvěrovou známku Řecka dočasně ze stupně CCC⁴⁰ na C⁴¹. Agentura uvedla, že zemi čeká s vysokou pravděpodobností v dohledné době stav technické platební neschopnosti. ECB reagovala na tuto skutečnost tím, že dočasně pozastavila přijímání řeckých státních dluhopisů jako záruku za úvěry. [33]

28. února schválil řecký parlament nové škrty v rozpočtu. Do balíku nejnovějších úsporných opatření patří:

- snížení výdajů o 1,5 % HDP v roce 2012, tedy o 3,3 mld. eur. Tzn. například omezení investic do infrastruktury o 400 mil. eur, snížení nákladů na obranu o 300 mil. eur, pokles výdajů na výplatu důchodů o 300 mil. eur a omezení příspěvků na léky o 1,1 mld. eur.,
- snížení minimální mzdy o 22 %, které se však má dotknout jen nových zaměstnanců, nikoliv těch současných. Ze současných cca 750 eur (18 780 Kč) má klesnout asi na 586 eur (14 674 Kč). Mladým zaměstnancům do 25 let má být snížena minimální mzda o 30 % na 527 eur (13 195 Kč).,
- snížení důchodů u bývalých zaměstnanců bank a velkých firem jako jsou elektrárenská společnost DEI nebo telefonický operátor OTE o 15 % a pokles penzí u bývalých námořníků o 7 %,
- zmrazení mezd všem zaměstnancům do doby, než klesne nezaměstnanost pod 10 %,
- do konce roku 2012 propuštění 15 000 státních úředníků a do roku 2015 snížení celkového počtu státních zaměstnanců o 150 000,
- snížení státních příspěvků na penzijní připojištění o 15 %,
- v roce 2013 další snížení příspěvků na sociální zabezpečení o 3 %,
- zrušení daňových výjimek (např. nižší DPH na řeckých ostrovech),
- v první polovině roku 2012 privatizace velkých firem jako sázkové společnosti OPAP, vodárenského gigantu EYDAP a ropného koncernu ELPE. [34]

V říjnu roku 2011 uzavřelo Řecko s Německem dohodu o podpoře investic v hodnotě 2,5 až 4 mld. eur do jejich ekonomiky. Součástí dohody je i závazek Němců napomáhat Řekům přijmout opatření, která by jejich ekonomiku postavila opět na nohy. Německá rozvojová banka KfW byla nyní přichystána přispět svými zkušenostmi k založení podobné

⁴⁰ CCC – ratingové hodnocení: extrémně spekulativní

⁴¹ C – ratingové hodnocení: velmi vysoká pravděpodobnost úpadku

banky v Řecku, která by podporovala malé a střední podniky. Němci byli také ochotni poradit, jak účelně využívat evropských strukturálních fondů ke zvyšování konkurenceschopnosti. Ovšem snaha o zvýšení konkurenceschopnosti nepatří patrně k prioritám země, což Němci považují za nepřijatelné. Asi 160 německých daňových odborníků se dobrovolně přihlásilo, aby pomohli svým řeckým kolegům zavést na daňových úřadech pořádek. Řecko se však nijak nezmínilo, že by o tuto pomoc stálo.

V Německu se šíří názor, že by se Řecko mělo namísto poskytování další úvěrové pomoci nechat oficiálně zbankrotovat a začít jednat o větším umazání dluhu. Německý ministr financí Wolfgang Schäuble poznamenal, že neexistují žádné záruky, že druhý záchranný program pro Řecko bude skutečně fungovat. Němci si také myslí, že pro společnou evropskou měnu by bylo lepší, kdyby zadlužené Řecko opustilo eurozónu a navrátilo se k tradiční drachmě. Německý ministr vnitra Hans-Peter Friedrich se stal prvním členem kabinetu kancléřky Angely Merkelové, který otevřeně vyzval zemi k odchodu z eurozóny. [35]

Němečtí ekonomové tvrdí, že by peníze byly využity mnohem moudřeji, kdyby byly použity na ulehčení vystoupení Řecka z měnové unie. Země by mohla s pomocí těchto financí znárodnit banky a zachránit stát před kolapsem. Záchrana Řecka se z jejich názoru začíná neúnosně prodražovat.

Řecko potřebuje stát se opět konkurenceschopnou, jehož podmínkou je opuštění eura. Domácí výrobky by tím zlevnily, což by odchýlilo poptávku od dovozu výrobků k vlastním produktům. Lidé by si začali kupovat výrobky od domácích zemědělců a nemuseli by je dovážet z Itálie nebo z Nizozemska. Došlo by i k oživení turistického ruchu. [36]

Řecko splnilo klíčovou součást dohody o výrazném snížení dluhu. Řecké ministerstvo financí oznámilo 12. března 2012, že země dokončila plánovanou výměnu státních dluhopisů v nominální hodnotě 177,25 mld. eur, které drží soukromí věřitelé. Země nyní může přijmout druhý záchranný úvěr. Ministři financí odsouhlasili cca 93 mld. eur pro restrukturalizaci privátního dluhu a pro banky, ale pomoc, kterou měla dostat přímo řecká vláda, pozdrželi. Ve stanoveném termínu se k výměně dluhopisů přihlásilo téměř 86 % věřitelů, kteří vlastní řecké státní dluhopisy. Legislativním dodatkem si Athény zaručily, že k výměně dluhopisů budou muset přistoupit i ti věřitelé, kteří s návrhem souhlasit nebudou. Řecko restrukturalizuje celkem 95,7 % dluhu. Tímto se země na poslední chvíli vyhnula neřízenému státnímu bankrotu. Zájem o nové státní dluhopisy, s nimiž se ihned začalo obchodovat, není velký ani

přes vysoké výnosy, které jsou v případě Řecka teď jedny z nejvyšších na světě. Naznačuje to obavy z možného bankrotu země. [37]

Z důvodu dokončení výměny státních dluhopisů a snížení dluhu země o zhruba 100 mld. eur, zlepšila agentura Fitch rating části řeckých dluhopisů na B-⁴² se stabilním výhledem. Fitch jako první z ratingových agentur vyřadila zemi z kategorie „omezené platební neschopnosti“. Rating Řecka zůstává nicméně i nadále ve vysoce spekulativním pásmu a jeho dluhopisy jsou rizikové. [38]

Řecko získalo 19. března z druhého záchranného úvěru 5,9 mld. eur od eurozóny a 1,6 mld. eur od MMF. MMF se na druhém záchranném úvěru podílí 28 mld. eur, které bude Řecku do konce roku 2015 vyplácet v 17 tranších po 1,65 mld. eur.⁴³ Řecká centrální banka předpověděla, že ekonomika letos klesne o 4,5 % a příští rok začne zřejmě oživovat. Tamní centrální banka předpovídá, že v příštím roce vykáže ekonomika celoroční pokles o 0,5 %. Díky snížení pracovních nákladů a klesající inflaci by měla země v příštích letech získat až 75 % konkurenceschopnosti, kterou ztratila od roku 2001, kdy přijala euro. V loňském roce se ekonomika země propadla o 6,8 % a zažila tak čtvrtý rok poklesu za sebou. [39]

Řecký ministr financí Evangelos Venizelos oznámil, že odchází ze své funkce. Důvodem odchodu bylo jeho zvolení novým předsedou Panhelénského socialistického hnutí. Novým ministrem financí se tak stal jeho náměstek Filippos Sachinidis. Venizelos hodlá nejsilnější parlamentní stranu PASOK vést do nadcházejících voleb na přelomu dubna a května. Změna se odehrála krátce poté, co eurozóna odsouhlasila druhou finanční pomoc ve výši 130 mld. eur. [40]

Ještě před nadcházejícími parlamentními volbami spustí Řecko prodej státních podílů v sázkovém monopolu OPAP a možná i rafinerií Hellenic Petroleum. Důvodem tohoto prodeje bude snaha snížit státní dluh země. OPAP a Hellenic Petroleum jsou třetí a čtvrtá největší firma s akciemi na veřejném trhu. Prodej akcií těchto firem by byl významným pokrokem v privatizaci. Země chce prodat 29 % akcií firmy OPAP. Prodej by měla agentura zahájit začátkem května. V průběhu května chce agentura vyzvat investory k předložení nabídek na Hellenic Petroleum. [41]

⁴² B- - ratingové hodnocení: vysoce spekulativní

⁴³ BusinessInfo.cz, (2012)

Podle řeckého premiéra Lukase Papadimose bude země pravděpodobně potřebovat třetí záchranný balík mezinárodní pomoci, jestliže se zemi nepodaří stabilizovat klesající ekonomiku a obnovit důvěru trhu. Papadimos ale uvedl, že země bude dělat vše pro to, aby nebyl třetí záchranný balík nutný. Jelikož se řecké hospodářství nachází již pátým rokem v hluboké recesi, stoupají pochybnosti o účinnosti vládních reforem. Nadále roste odpor vůči dalším úsporným opatřením. Díky tomuto převládají očekávání, že země bude potřebovat další finanční pomoc. Dle analýzy ECB, MMF a EU může Řecko již v roce 2014 potřebovat další finanční pomoc i přes splnění dohodnutého reformního programu. [42]

V polovině dubna se řecký přístav Valos vrátil k barterovému obchodu⁴⁴. Lidé zde rezignovali na používání eura a veškeré zboží, které je na místním trhu, směňují. Vytvořili si alternativní měnu, již veškeré výrobky ocenili. Na trhu je k sehnání téměř vše, i služby. Tento systém funguje virtuálně. Každý má své on-line konto, na něž se mu temy⁴⁵ buď přičítají, nebo odečítají. Zakladatel projektu Janis Grigorious tvrdí, že je to pro lidi jistá forma naděje. Systém podporuje také řecká vláda. Podobný projekt funguje v Německu i v některých městech USA. [43]

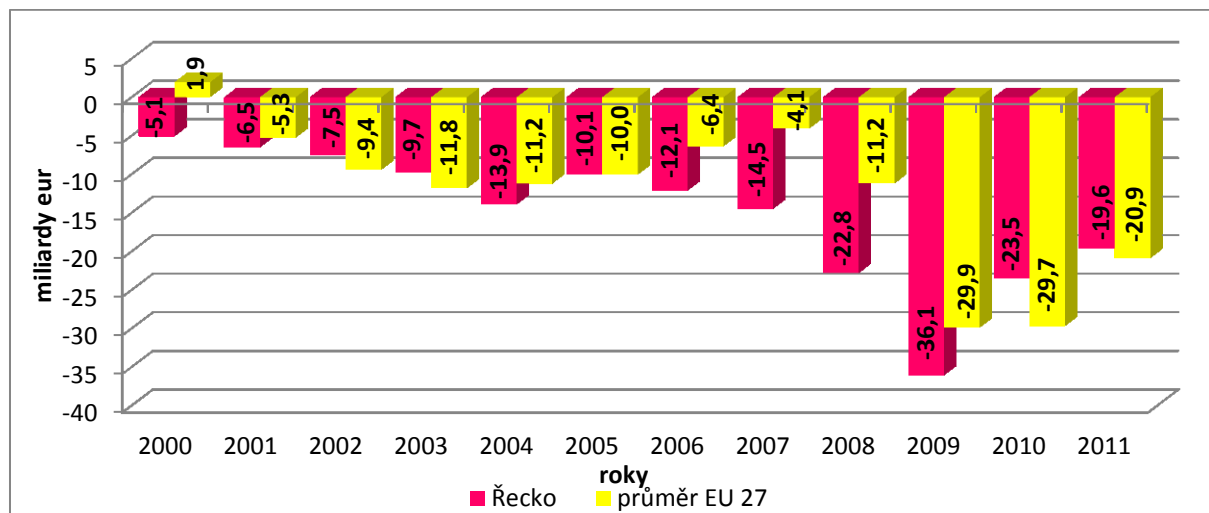
Z grafu 3.1 je patrný vývoj státního rozpočtu Řecka v porovnání s průměrem EU. V absolutních číslech nelze říci, že vývoj v Řecku koresponduje s průměrným vývojem EU. Nejlepších hodnot dosahovalo jak Řecko, tak průměr EU v roce 2000. Průměrná výše státního rozpočtu zemí EU byl v tomto roce přebytek necelé 2 mld. eur. V témže roce byl státní rozpočet Řecka v deficitu a to více než 5 mld. eur. Rok 2008 a 2009 byly jak pro Řecko, tak pro EU zlomové. Došlo k výraznému prohloubení deficitu nejen Řecka, ale i ostatních států EU. Důvodem prohloubení deficitu byla finanční krize, která v této době začala. V roce 2009 dosáhl deficit Řecka i průměrný deficit států EU svého maxima. Deficit Řecka se prohloubil na 36,1 mld. eur a průměrný deficit států EU dosáhl necelých 30 mld. eur. V následujících letech dochází ke snižování deficitu, jak v případě Řecka, tak EU. V roce 2011 se průměrný deficit států EU snížil na 20,9 mld. eur. V případě Řecka došlo během dvou let k výraznému snížení deficitu země, v roce 2011 dosahoval deficit 19,6 mld. eur. V následujících letech se musí Řecko snažit nadále snižovat deficit státního rozpočtu.

⁴⁴ výměna zboží nebo služeb za jiné zboží nebo služby bez použití peněz

⁴⁵ alternativní vytvořená měna

Porovnáním deficitu Řecka v roce 2010 s ostatními zeměmi EU je prokázáno, že větší deficit než Řecko má v posledním sledovaném roce ještě Polsko, Nizozemsko, Irsko, Itálie, Španělsko, Německo, Francie a Belgie. (viz příloha č. 1)

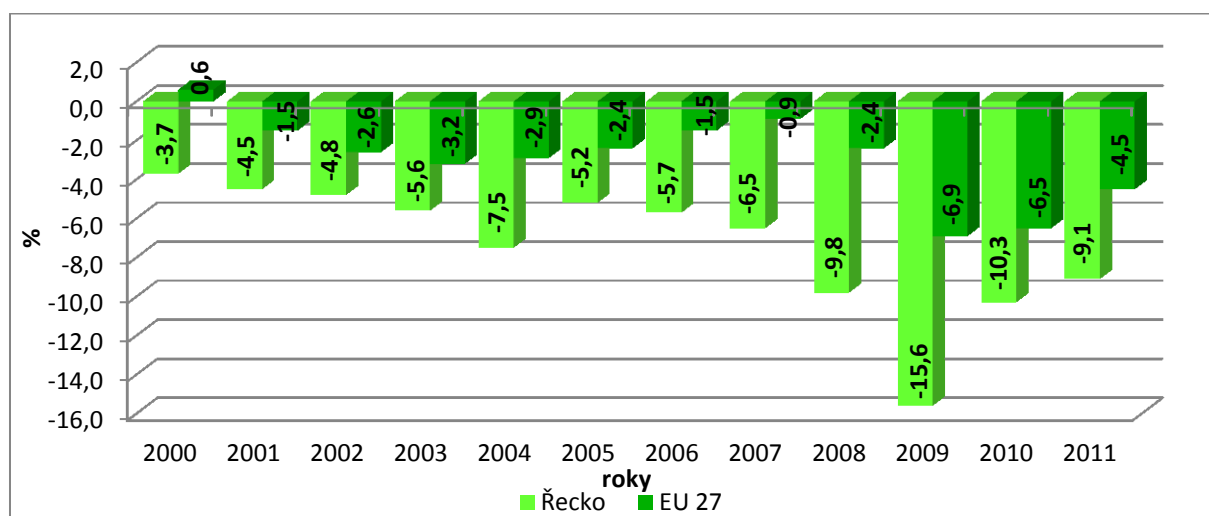
Graf 3.1 Vývoj státního rozpočtu (v mld. eur)

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

V grafu 3.2 je znázorněn vývoj státního rozpočtu Řecka a průměru EU k HDP. V procentuálním vyjádření státního rozpočtu k HDP lze sledovat jistý trend, který v absolutních číslech nebyl patrný. Řecký státní rozpočet k HDP je každoročně na nižší úrovni než v případě EU. V roce 2009 nedošlo k razantnímu prohloubení deficitu jen u Řecka. Z viditelného zvýšení deficitu u EU lze usoudit, že prohloubení deficitu postihlo i jiné země EU. Od roku 2010 je vidět snižování státního rozpočtu k HDP, jak v případě Řecka, tak EU. Řecko se v roce 2011 dostalo na hodnotu -9,1 % HDP.

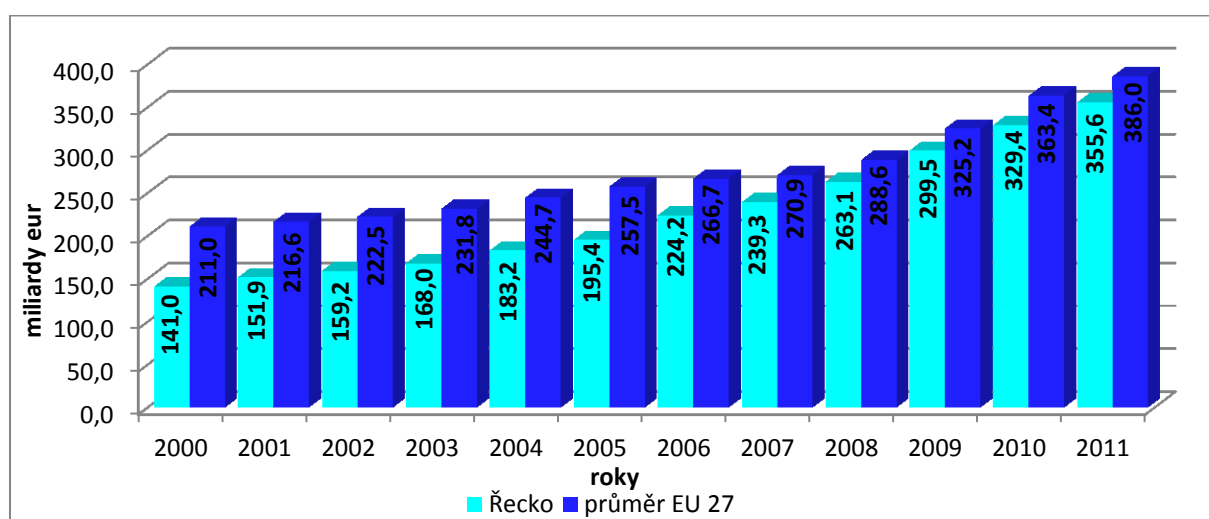
Graf 3.2 Vývoj státního rozpočtu (v % HDP)

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Na základě získaných dat z Eurostatu je z grafu 3.3 patrné, jakým tempem narůstal veřejný dluh Řecka a průměru EU. Na počátku sledovaného období, tedy v roce 2000, činil dluh země 141 mld. eur. Během posledních čtyř let narostl veřejný dluh Řecka i EU o cca 100 mld. eur. Během finanční krize, která v Řecku probíhá, není velkým problémem zadlužování státu, jenž způsobuje nárůst veřejného dluhu. V roce 2010 činil dluh země přes 329 mld. eur. Dluh Řecka se však stále drží pod úrovní průměru EU, což se může zdát být dobré. Pro zemi je to však velkým problémem, protože nejsou schopni splácet své závazky. V roce 2011 dosahuje veřejný dluh Řecka přes 355 mld. eur, z toho spadá na soukromé věřitele kolem 200 mld. eur. Průměrný veřejný dluh států EU se v roce 2011 vyšplhal na 386 mld. eur.

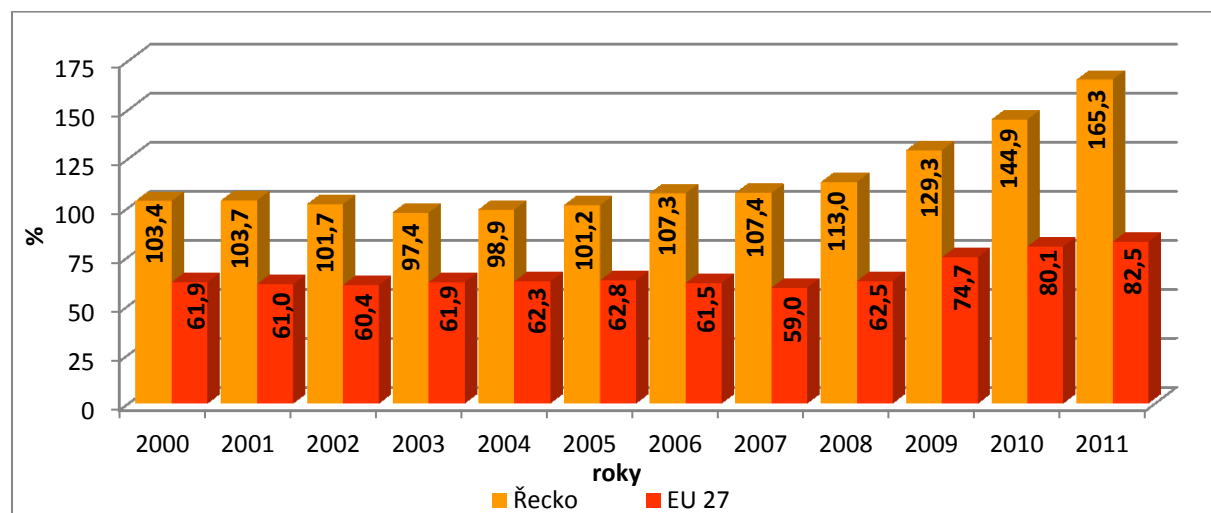
Graf 3.3 Výše veřejného dluhu (v mld. eur)

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

V absolutních číslech, co se týče velikosti veřejného dluhu, mělo Řecko lepší výsledky než průměr EU. Avšak v přepočtu na HDP vychází najevo, jak velký rozdíl je mezi Řeckem a průměrem EU. Z grafu 3.4 je zřetelné, že veřejný dluh k HDP Řecka se postupem času zvyšoval, až na výjimku v letech 2002 a 2003, kdy došlo k nepatrnému poklesu. Do roku 2008 se veřejný dluh k HDP udržoval na relativně stejné úrovni, přičemž v průběhu docházelo k nepatrnému poklesu a nárůstu tohoto dluhu. Od roku 2008 dochází v Řecku k prudkému nárůstu veřejného dluhu k HDP. Je to způsobeno finanční krizí, která v Řecku propukla. Řecko se stále více zadlužovalo díky nárůstu objemu levných úvěrů, které Řecku poskytovalo euro. V roce 2011 dosahoval veřejný dluh země 165,3 % HDP. Dluh EU k HDP se do roku 2008 držel na úrovni okolo 62 % HDP, poté dochází k jeho nárůstu. Nárůst dluhu EU k HDP však není tak výrazný jako v případě Řecka.

Graf 3.4 Veřejný dluh (v % HDP)

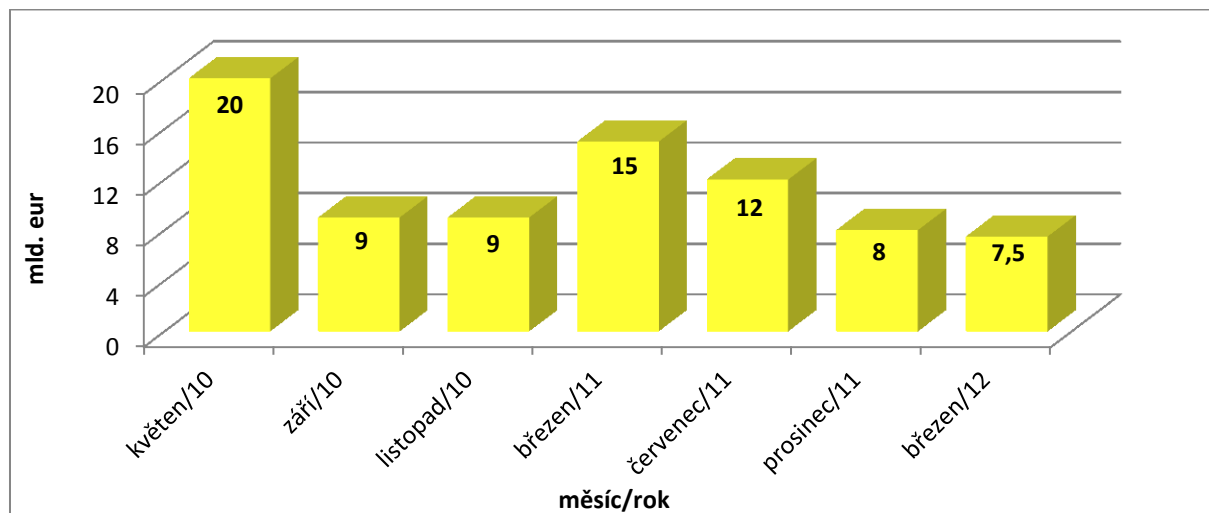

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

V dubnu 2010 byl schválen první záchranný úvěr od členských států eurozóny a MMF v celkové výši 110 mld. eur. Členské státy eurozóny se podílely na tomto úvěru částkou 80 mld. eur a MMF přispěl částkou 30 mld. eur. Tyto peněžní prostředky měly být uvolněny ve dvanácti tranších v letech 2010 - 2012. První tranši získalo Řecko hned v květnu, a to 20 mld. eur. V září a v listopadu získala země po 9 mld. eur. V březnu 2011 získalo Řecko 15 mld. eur a v červenci 12 mld. eur. Šestou tranši ve výši 8 mld. eur měla země získat již v říjnu, ale z důvodu neplnění závazků, byla ministry financí eurozóny odložena. Na konci listopadu schválili představitelé eurozóny tuto úvěrovou tranši pro Řecko a na počátku prosince ji schválil také MMF. Výplata byla podmíněna písemným příslibem, že i po volbách

budou s reformami pokračovat.⁴⁶ Zbytek peněz z prvního záchranného úvěru byl přesunut do druhého záchranného úvěru (130 mld. eur), z něhož mohla země začít čerpat díky dokončení plánované výměny dluhopisů v březnu 2012. První tranši v částce 7,5 mld. eur z druhého záchranného úvěru získala země v březnu. Z této částky poskytl MMF 1,6 mld. eur a členské státy eurozóny 5,9 mld. eur. Získané peněžní pomoci jsou znázorněny v grafu 3.5. Země se tímto vyhnula státnímu bankrotu, který jí hrozil.

Graf 3.5 Finanční pomoc od členských států eurozóny a MMF (v mld. eur)

Zdroj: BusinessInfo, vlastní zpracování

Bilance běžného účtu PB Řecka je dlouhodobě neuspokojivá, její deficit je trvale mimořádně vysoký. Od roku 2009 je ovšem zřejmý jeho pokles.

V roce 2011 zaznamenal deficit běžného účtu PB meziroční pokles o 1,9 mld. eur. Vliv na jeho pokles má především pokles deficitu obchodní bilance o 1,1 mld. eur, přičemž došlo k nárůstu vývozu, ale také nárůstu dovozu. Přebytek bilance služeb po poklesu z roku 2009 opět mírně vzrůstá. V roce 2011 došlo k nárůstu o 1,4 mld. eur. Deficit bilance výnosů se mírně navýšil o 1 mld. eur. Přebytek bilance běžných transferů narostl po poklesu o 0,4 mld. eur. Přebytek kapitálových transferů se oproti roku 2010 navýšil o 0,6 mld. eur.

Dlouhodobě pozitivní je bilance finančního účtu. V roce 2009 zaznamenal jeho přebytek meziroční propad o 5,5 mld. eur, který souvisel především s propadem ostatních investic. Pokles pokračoval i v roce 2010 o 3,1 mld. eur, tentokrát však souvisel s propadem

⁴⁶Český rozhlas, (2011)

portfoliových investic.⁴⁷ Přebytek na finančním účtu ovšem nestačí k pokrytí deficitu na běžném účtu. Deficit na běžném účtu musí být tedy ještě pokryt devizovými rezervami.

Tab. 3.1 Platební bilance Řecka za posledních 12 let (v mld. eur)

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Běžný účet PB	-10,6	-10,6	-10,2	-11,3	-10,7	-14,7	-23,8	-32,6	-34,8	-25,8	-23,0	-21,1
- Obchodní bilance	-21,9	-21,6	-22,7	-22,6	-25,4	-27,6	-35,3	-41,5	-44,0	-30,8	-28,3	-27,2
- Bilance služeb	8,7	9,2	10,8	11,5	15,5	15,4	15,3	16,6	17,1	12,6	13,2	14,6
- Bilance výnosů	-1,0	-2,0	-2,1	-4,0	-4,4	-5,7	-7,2	-9,3	-10,6	-9,0	-8,1	-9,1
- Bilance běžných transferů	3,6	3,9	3,8	3,8	3,6	3,1	3,4	1,6	2,8	1,3	0,2	0,6
Bilance kapitálových transferů	2,2	2,4	1,6	1,2	2,4	2,0	3,0	4,3	4,1	2,0	2,1	2,7
Finanční účet PB	8,9	6,9	10,3	9,9	8,1	12,6	20,5	27,6	29,9	24,4	21,3	17,9
Bilance účtu oficiálních měnových rezerv ⁴⁸	13,2	7,0	9,0	4,6	2,0	1,9	2,2	2,5	2,5	3,9	4,8	5,3

Zdroj: Bank of Greece, vlastní zpracování

Zahraniční obchod, jenž je sledován obchodní bilancí, je v případě Řecka dlouhodobě deficitní. Od roku 2009 je patrný postupný pokles deficitu, kdy v tomto roce došlo k nejvyššímu snížení, a to o 13,2 mld. eur. V roce 2011 došlo k poklesu o 1,1 mld. eur, který byl uzpůsoben nárůstem vývozu o 3,1 mld. eur a nárůstem dovozu o 2,1 miliard eur.

Tab. 3.2 Saldo obchodní bilance Řecka za posledních 12 let (v mld. eur)

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Vývoz	11,1	11,5	10,4	11,1	12,7	14,2	16,2	17,4	19,8	15,3	17,1	20,2
Dovoz	33,0	33,2	33,1	33,8	38,1	41,8	51,4	58,9	63,9	46,1	45,4	47,5
Saldo obchodní bilance	-21,9	-21,6	-22,7	-22,6	-25,4	-27,6	-35,3	-41,5	-44,0	-30,8	-28,3	-27,2

Zdroj: Bank of Greece, vlastní zpracování

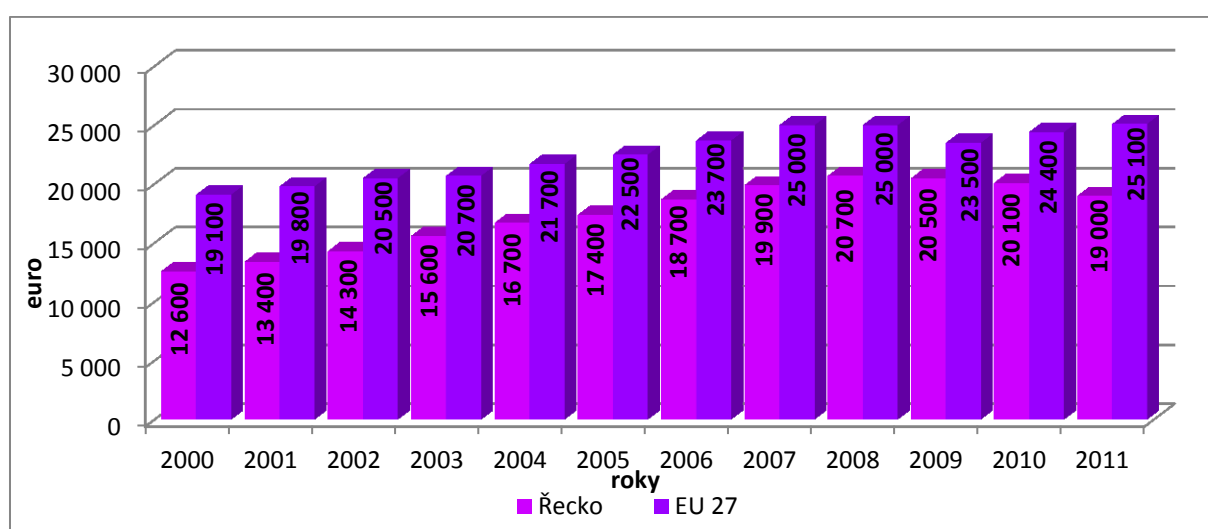
Z důvodu odlišného počtu obyvatel jednotlivých srovnávaných zemí má absolutní výše HDP špatnou vypovídací schopnost. (viz příloha č. 2) Pro srovnávání je mnohem lepší

⁴⁷ BusinessInfo.cz, (2011)

⁴⁸ + znamená pokles devizových rezerv

HDP na obyvatele. Vývoj HDP na obyvatele znázorňuje graf 3.6. Z grafu je patrné, že do roku 2008 rostl HDP na obyvatele jak v Řecku, tak v EU. Na počátku sledovaného období, tedy v roce 2000, dosahoval HDP na obyvatele v Řecku 12 600 eur. V roce 2008, kdy dosahoval svého maxima, to bylo 20 700 eur. EU v roce 2009 zaznamenala pokles, ale v následujících letech se začalo HDP na obyvatele opět zvyšovat. V roce 2011 se EU dostala na maximální hodnotu 25 100 eur na obyvatele. V Řecku dochází od roku 2009 k poklesu HDP na obyvatele. V roce 2011 dosahovalo Řecko 19 000 eur HDP na obyvatele. Dochází tedy ke snižování výkonnosti země.

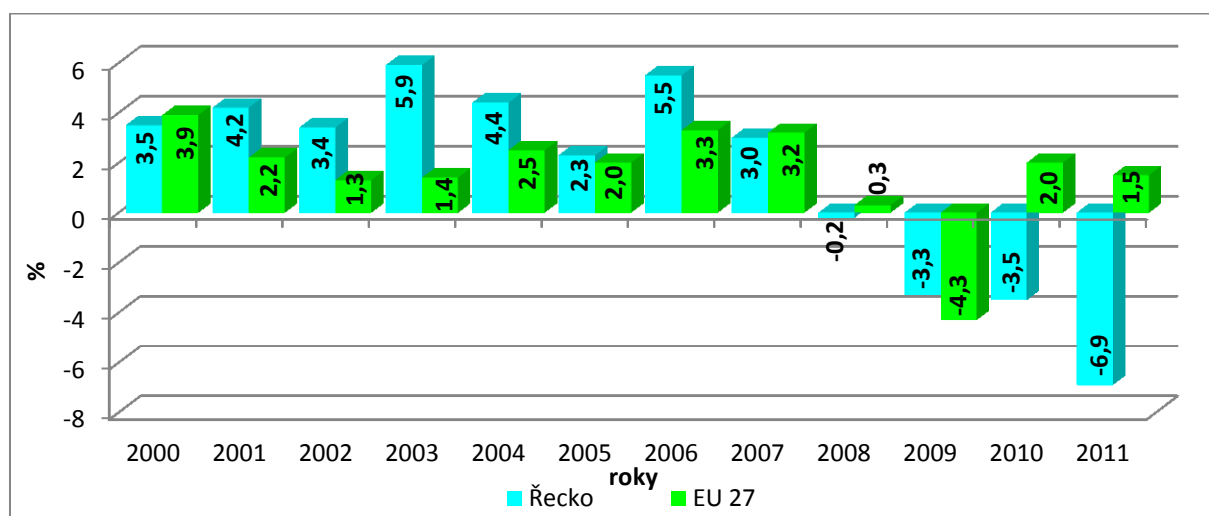
Graf 3.6 HDP na obyvatele v eurech

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Na základě údajů z Eurostatu znázorňuje graf 3.7 každoroční změnu HDP v %. Dynamika HDP od roku 2006 začala výrazně klesat. V roce 2008 se Řecko dostalo poprvé pod hranici nuly, a to na -0,2 %. V témže roce se EU pohybovala mírně nad hranicí nuly, a to 0,3 %. Řecko vykazovalo do roku 2011 čím dál vyšší záporné hodnoty. V roce 2011 dosáhla každoroční změny HDP -6,9 %. EU se dostala do záporných hodnot pouze v roce 2009, kdy činila každoroční změna HDP -3,3 %. V následujících letech se EU dostala opět do kladných čísel. Finanční krize tedy způsobila výkyvy nejen u Řecka, ale také v případě EU.

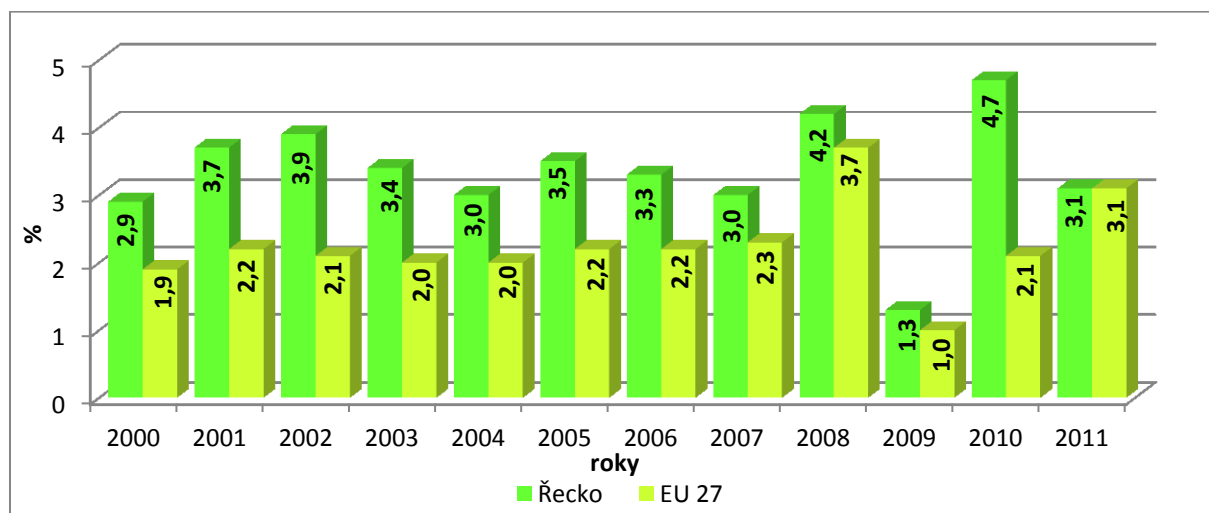
Graf 3.7 HDP - každoroční změna (v %)

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Na základě grafu 3.8 je patrný vývoj míry inflace v Řecku v porovnání s EU. Míra inflace byla vždy nad průměrem EU až do roku 2011, kdy se tyto hodnoty vyrovnaly, a to na 3,1 %. V posledních letech došlo k velkým výkyvům míry inflace v Řecku. V roce 2009 se dostala tato míra na 1,3 %, což byla nejnižší hodnota za celé sledované období. V roce 2010 se naopak vyšplhala na 4,7 %. Tento vysoký nárůst míry inflace byl zcela jistě způsoben získáním prvního záchranného balíku ve výši 110 miliard eur.

Graf 3.8 Míra inflace (v %)

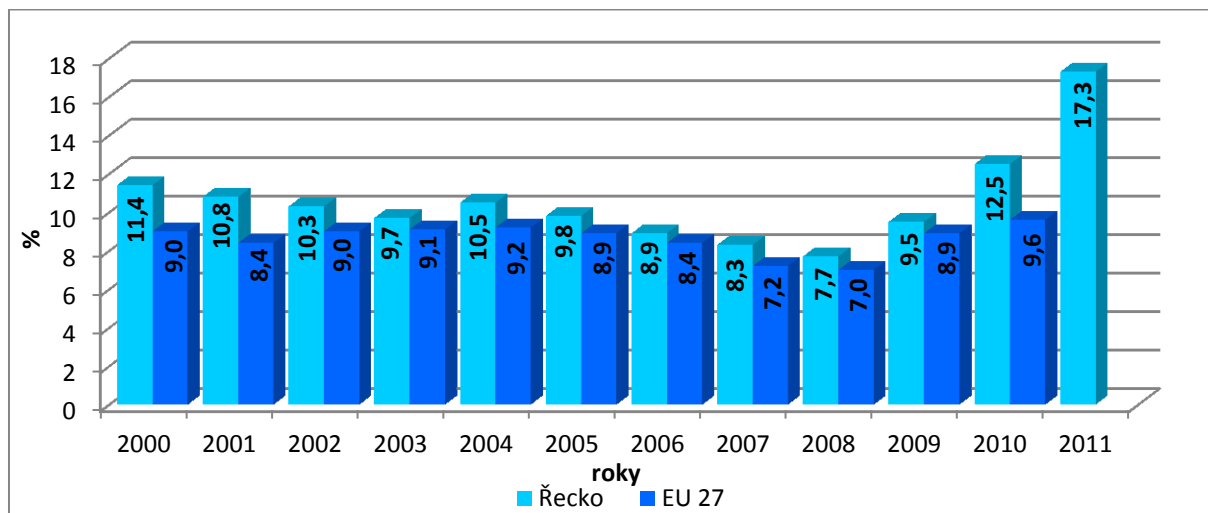

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Na základě grafu 3.9 vychází najevo, jak se vyvíjela obecná míra nezaměstnanosti v Řecku a v EU. Řecko i EU mají ve vývoji nezaměstnanosti stejný trend. Od roku 2004 docházelo k poklesu míry nezaměstnanosti v Řecku i v EU. Rok 2008 byl zlomový

jak pro Řecko, tak pro EU. V tomto roce začala míra nezaměstnanosti růst. V roce 2010 se Řecko dostalo na úroveň 12,5 %. Obecná míra nezaměstnanosti EU v roce 2010 dosahovala necelých 10 %. V roce 2011 dosáhla obecná míra nezaměstnanosti Řecka rekordních 17,3 %. Důsledkem prudkého nárůstu míry nezaměstnanosti v posledních letech je dluhová krize a úsporná opatření přijatá vládou Řecka. Lze předpokládat, že míra nezaměstnanosti bude ještě v následující době stoupat v důsledku stále přísnějších úsporných opatření.

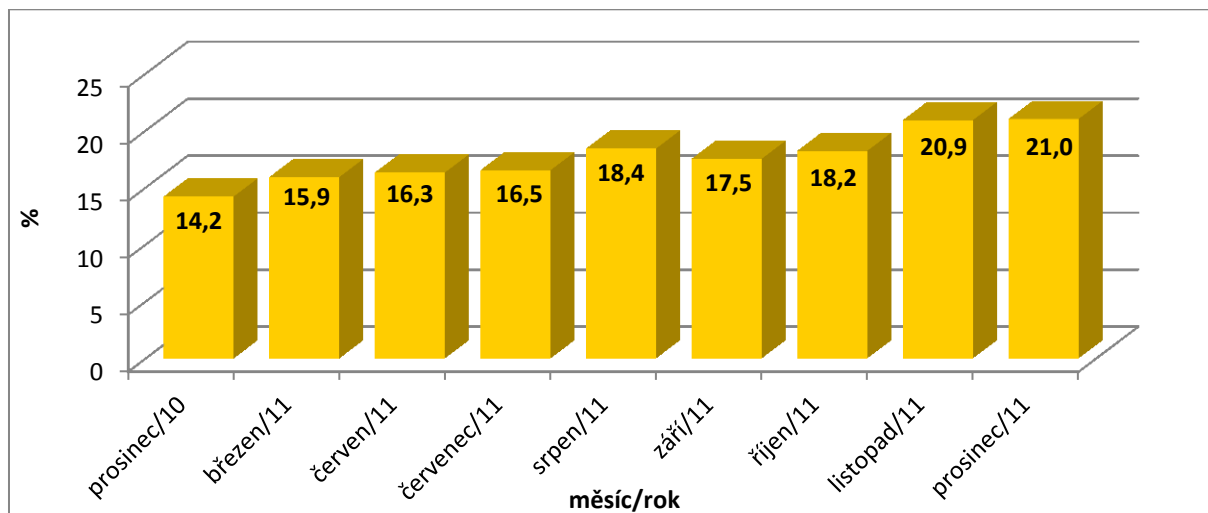
Graf 3.9 Obecná míra nezaměstnanosti – roční průměr (v %)

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Jak vyplývá z grafu 3.10, tak míra nezaměstnanosti začala nabírat v průběhu roku 2011 neuvěřitelných hodnot. V září dosahovala obecná míra nezaměstnanosti 17,5 %, což je o 5 p. b. více než dosahovala tato míra v roce 2010. Tento vysoký nárůst nezaměstnanosti je způsoben razantními škrty, které musela země přijmout, aby získala finanční pomoc od EU, ECB a MMF. V listopadu vzrostla míra na rekordních 20,9 %. V prosinci se tato míra ještě o něco zvýšila a dostala se na 21 %, což je dvojnásobek míry nezaměstnanosti 17členné eurozóny. V prosinci bylo bez práce přes milion Řeků. Je to zhruba o 41 % více než v prosinci 2010. Důvodem této obrovské nezaměstnanosti jsou především finanční potíže země. Dopady tvrdých úsporných opatření, s nimiž je propojeno propouštění a celkové omezování státní správy, nepříznivě dopadají na trh práce. [44]

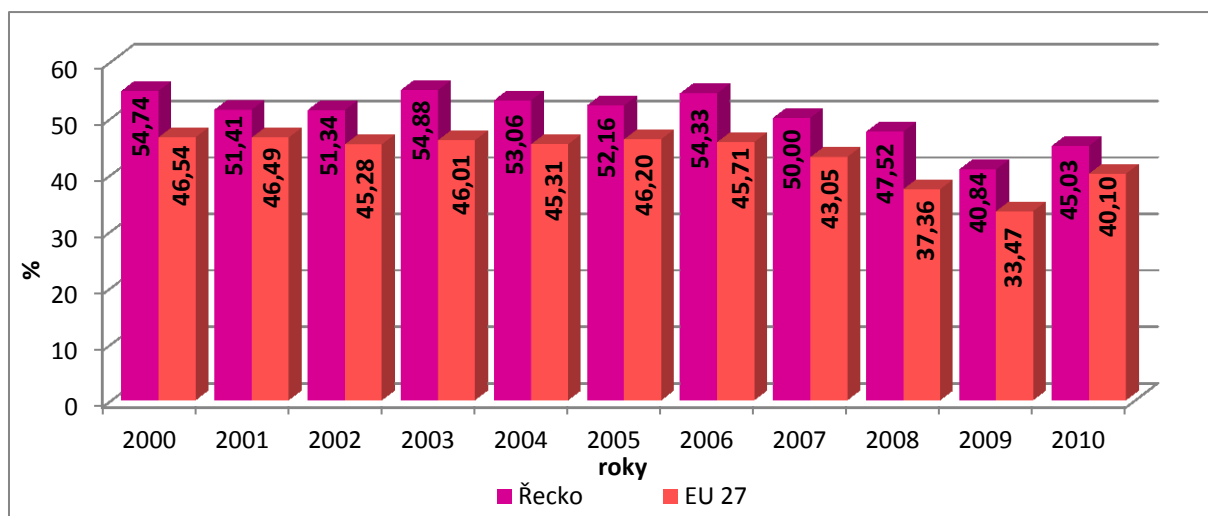
Graf 3.10 Obecná míra nezaměstnanosti Řecka v určitých měsících v roce 2011 – stav ke konci měsíce (v %)

Zdroj: Trading Economics, vlastní zpracování

Graf 3.11 znázorňuje vývoj dlouhodobé nezaměstnanosti během let 2000 až 2010. Z grafu je patrné, že řecká dlouhodobá nezaměstnanost má stejný vývoj jako dlouhodobá nezaměstnanost EU, přičemž řecká nezaměstnanost je vždy o něco vyšší. Od roku 2006 je vidět klesající trend této nezaměstnanosti až do roku 2009, kdy se nachází na nejnižší úrovni. V tomto roce byla v Řecku dlouhodobá nezaměstnanost přes 40 % a v EU přes 33 % z celkové míry nezaměstnanosti. V roce 2010 došlo k nárůstu této nezaměstnanosti a Řecko dosahovalo hodnot přes 45 %. V době počátku řecké krize nedocházelo k nárůstu dlouhodobé nezaměstnanosti, která by se v téhle době dala očekávat. Naproti tomu tato nezaměstnanost zpočátku klesala a až v roce 2010 se navyšovala.

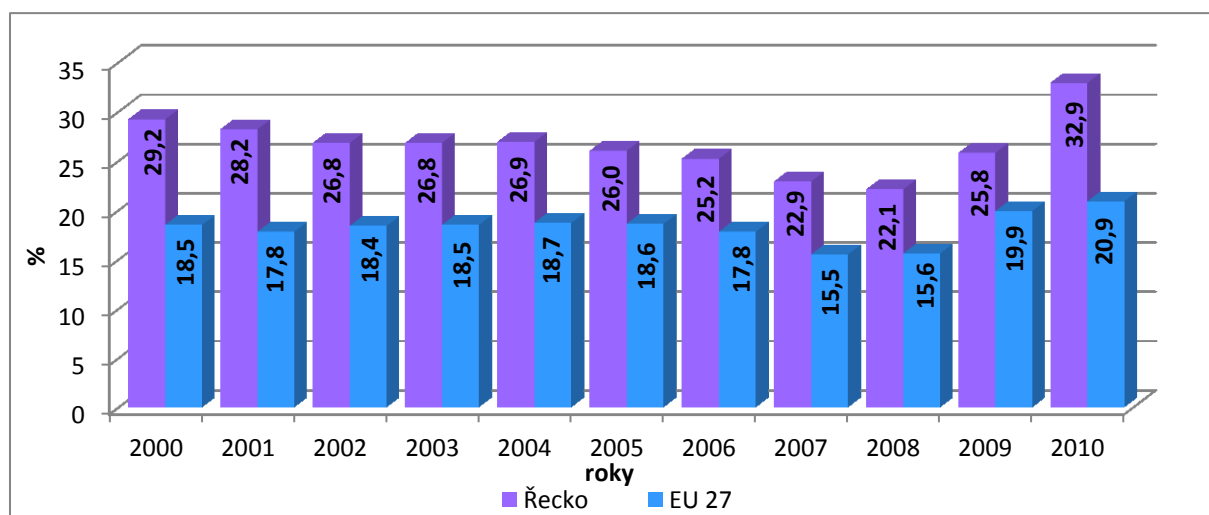
Graf 3.11 Dlouhodobá nezaměstnanost jako procento z nezaměstnanosti

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Nejhůře s nezaměstnaností jsou na tom mladí lidé ve věku 15 až 24 let. Jak poukazuje graf 3.12, i zde se objevuje negativní trend od roku 2008, kdy řecká krize začala. Od tohoto roku míra nezaměstnanosti roste do vysokých čísel. Co se týče Řecka, tak v roce 2010 dosahovala 32,9 %. Na konci roku 2011 vzrostla obecná míra nezaměstnanosti mladých lidí na neskutečných 51,1 %. ⁴⁹ Více než polovina mladých lidí je nyní v zemi bez práce. ⁵⁰ Jelikož se země potýká s finančními potížemi a přijímá tvrdá úsporná opatření, je zcela jasné, že budou mít mladí lidé potíže s nalézáním nové práce. Trend ve vývoji nezaměstnanosti mladých lidí se vyvíjel stejně v Řecku i v EU, ovšem v Řecku ve vyšších hodnotách. V EU se obecná míra nezaměstnanost mladých lidí pohybovala v roce 2010 přes 20 %.

Graf 3.12 Obecná míra nezaměstnanosti v kategorii 15 - 24 let – roční průměr (v %)

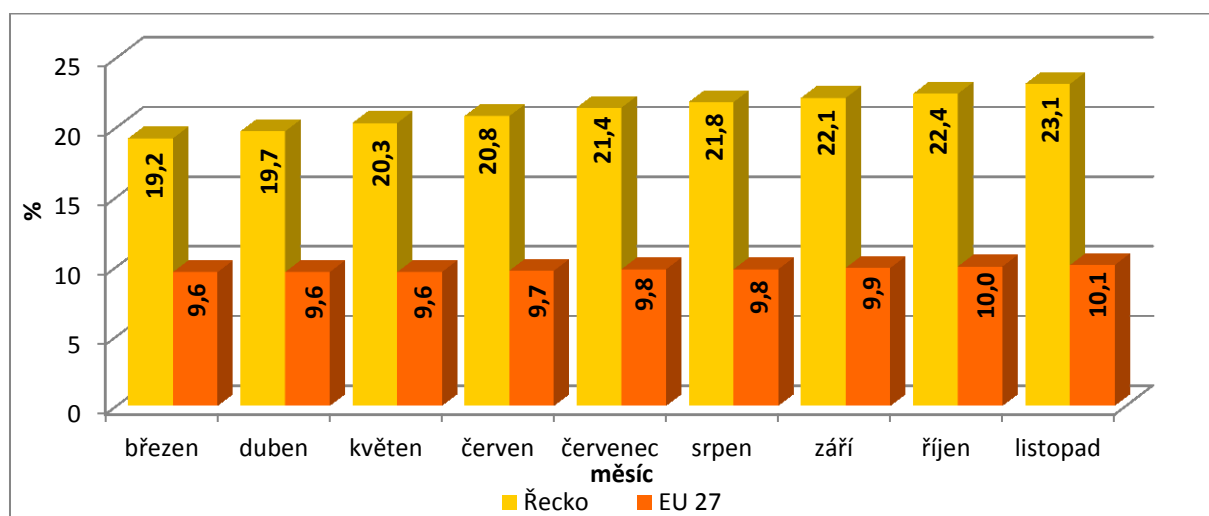
Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Na základě grafu 3.13 a 3.14 je patrná vyšší obecná míra nezaměstnanosti žen než mužů. Obecná míra nezaměstnanosti žen je po celou dobu roku 2011 dvakrát vyšší v Řecku než v EU. Dochází k pozvolnému nárůstu míry nezaměstnanosti žen. Během tohoto roku vzrostla míra nezaměstnanosti žen v Řecku o 4 p. b., kdežto v EU pouze o 0,5 p. b. V listopadu 2011 dosahovala obecná míra nezaměstnanosti žen v Řecku 23,1 % a v EU 10,1 %.

⁴⁹ Tato informace se objevuje zatím pouze ve zprávách, statisticky ještě není zachycena.

⁵⁰ Novinky.cz, (2012)

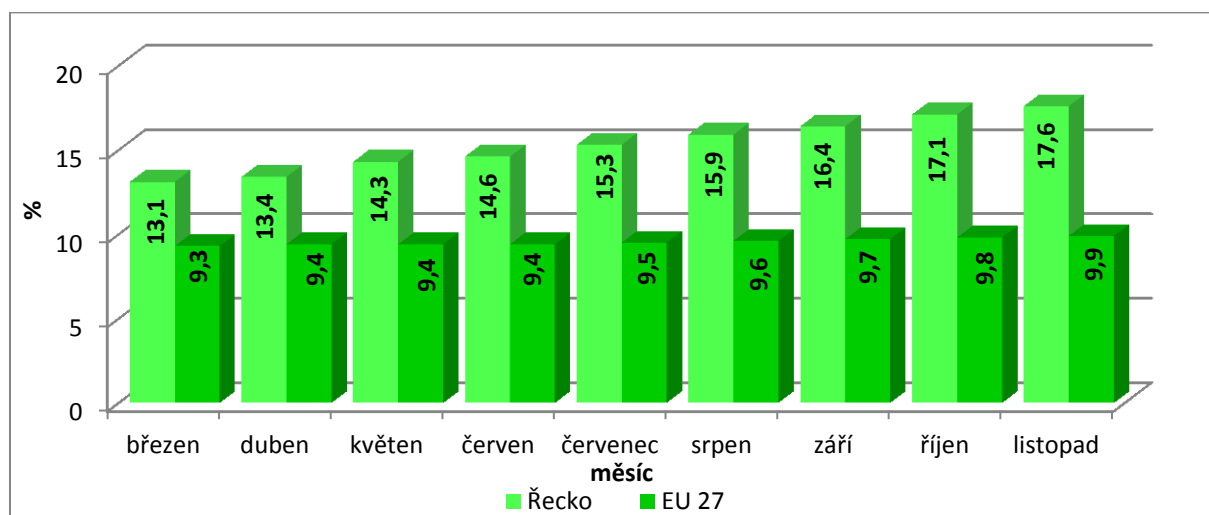
Graf 3.13 Obecná míra nezaměstnanosti žen v roce 2011 – ke konci měsíce (v %)

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Obecná míra nezaměstnanosti v kategorii mužů má také jako u žen negativní stoupající trend. Během roku 2011 vzrostla nezaměstnanost mužů v Řecku o více než 4 p. b., přičemž v EU vzrostla pouze o 0,6 p. b. Je zde patrný stejný vývoj jako v případě míry nezaměstnanosti žen. V EU se obecná míra nezaměstnanosti mužů pohybuje těsně pod hranicí 10 %. V listopadu 2011 dosahovala obecná míra nezaměstnanosti mužů v Řecku 17,6 %.

Graf 3.14 Obecná míra nezaměstnanosti mužů v roce 2011 – ke konci měsíce (v %)

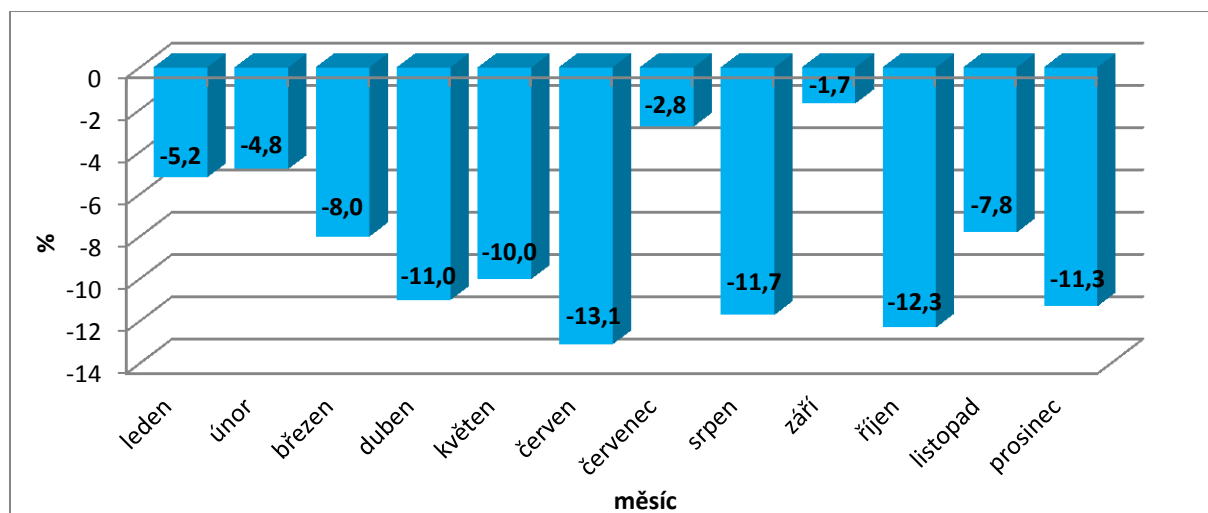

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Dle informací ze statistického úřadu ELSTAT vyšlo najevo, že průmyslová výroba Řecka v prosinci meziročně prohloubila propad na 11,3 %, zatímco v listopadu činil pokles 7,8 %. Pokles průmyslové výroby je způsoben finanční krizí, která v zemi probíhá. Od května 2008 je průmyslová produkce meziročně jen v záporných hodnotách. (viz příloha č. 3)

Největší meziroční propad průmyslové produkce byl zaznamenán v červnu 2011. Ve zpracovatelském sektoru byl propad ještě výraznější, z listopadového poklesu 11,7 % činil v prosinci propad 15,5 %. [45] Vývoj průmyslové výroby Řecka v roce 2011 znázorňuje graf č. 3.15.

Graf 3.15 Index průmyslové produkce v roce 2011 - každoroční změna (v %)

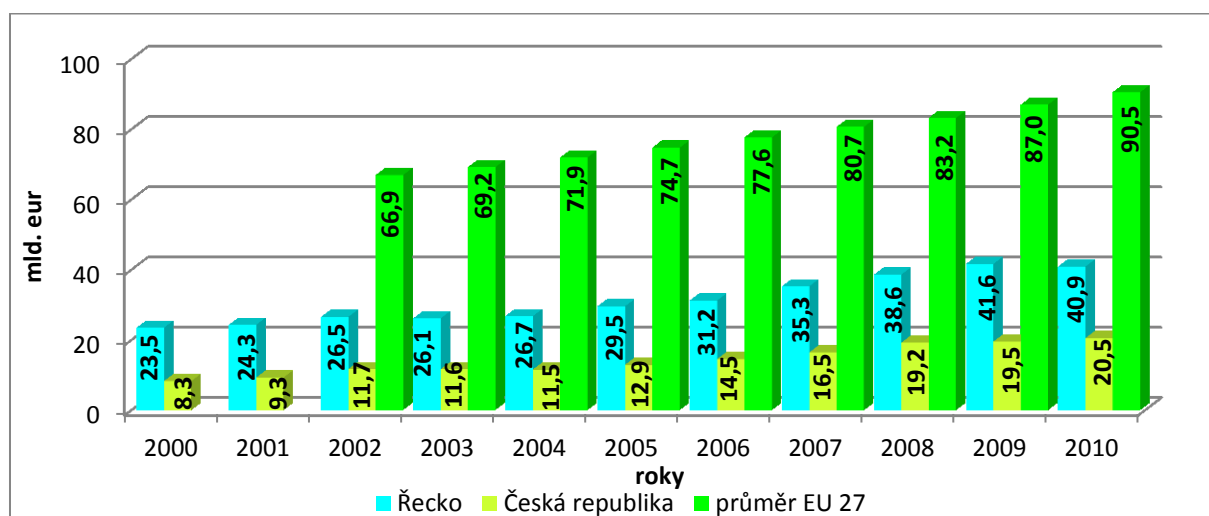
Zdroj: ELSTAT, vlastní zpracování

3.2. Sociální aspekty řecké krize

V zemi se začaly objevovat protiněmecké a protiunijní nálady. Některé řecké školy a univerzity začaly odkládat zkoušky, protože už neměly dostatek papíru na psaní. V mimořádných mrazech se také přerušovala školní výuka na několik dní, protože školy neměly na topné palivo. V drahých aténských čtvrtích údajně vzrostl počet bulharských registračních značek na luxusních autech původem převážně z Německa. Západní země začaly psát katastrofické scénáře. Sepisují seznamy svých občanů žijících v Řecku pro případ, že je budou muset evakuovat ze země. [46]

Na základě grafu 3.16 vyplývají informace o velikosti výdajů státu na sociální služby v porovnání Řecka s Českou republikou a průměrem EU. Řecko má o mnoho vyšší výdaje na sociální služby oproti České republice, v posledních letech se jedná o dvojnásobnou hodnotu. Výdaje na sociální služby Řecka nedosahují ani poloviny těchto výdajů v porovnání s EU. Ve všech případech mají stoupající charakter. V případě Řecka došlo v roce 2010 k mírnému poklesu oproti roku 2009 na necelých 41 mld. eur.

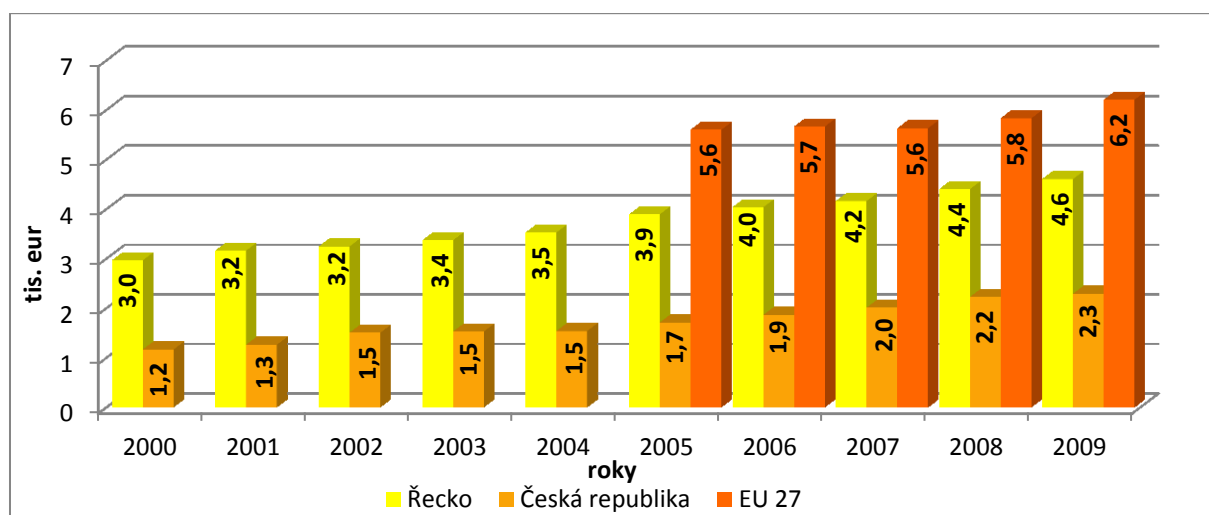
Graf 3.16 Výdaje státu na sociální služby (v mld. eur)

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

V následujícím grafu 3.17 je zřejmý vývoj výdajů na sociální ochranu na obyvatele. V případě Řecka se výše těchto výdajů od roku 2000 zvýšila o více než 1,5 tis. eur na cca 4,6 tis. eur na obyvatele. Hodnota těchto výdajů v případě České republiky je o více než polovinu nižší. Výdaje na sociální ochranu u EU se pohybují okolo 5,5 tis. eur na obyvatele. V roce 2009 dokonce přesáhly hodnotu 6 tis. eur na obyvatele.

Graf 3.17 Roční výdaje státu na sociální ochranu na obyvatele (v tis. eur)

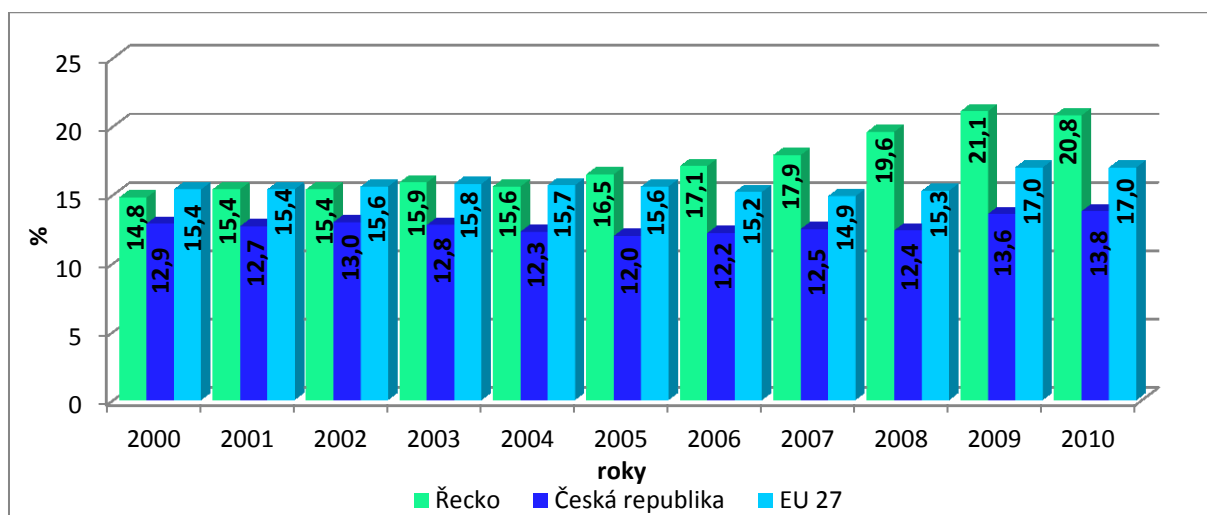

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

V grafu 3.18 je znázorněna procentuální výše sociálních dávek k HDP. Do roku 2004 je zřejmé, že výše sociálních dávek Řecka k HDP se pohybovala na obdobné úrovni jako EU, a to okolo 15,5 % HDP. Od roku 2005 se začaly sociální dávky Řecka k HDP mírně navyšovat. V roce 2009 dosahovaly nejvyšších hodnot, a to 21,1 % HDP. V následujícím roce

došlo k poklesu o 0,3 p. b., na 20,8 % HDP. Sociální dávky EU k HDP se v roce 2009 navýšily na 17 % HDP a v následujícím roce zůstaly nezměněny. Sociální dávky České republiky k HDP jsou do roku 2008 na relativně stejné úrovni a to cca 12,5%. V roce 2009 došlo k navýšení o více než 1 p. b. na 13,6 % a v následujícím roce se ještě nepatrně navýšily na 13,8 % HDP.

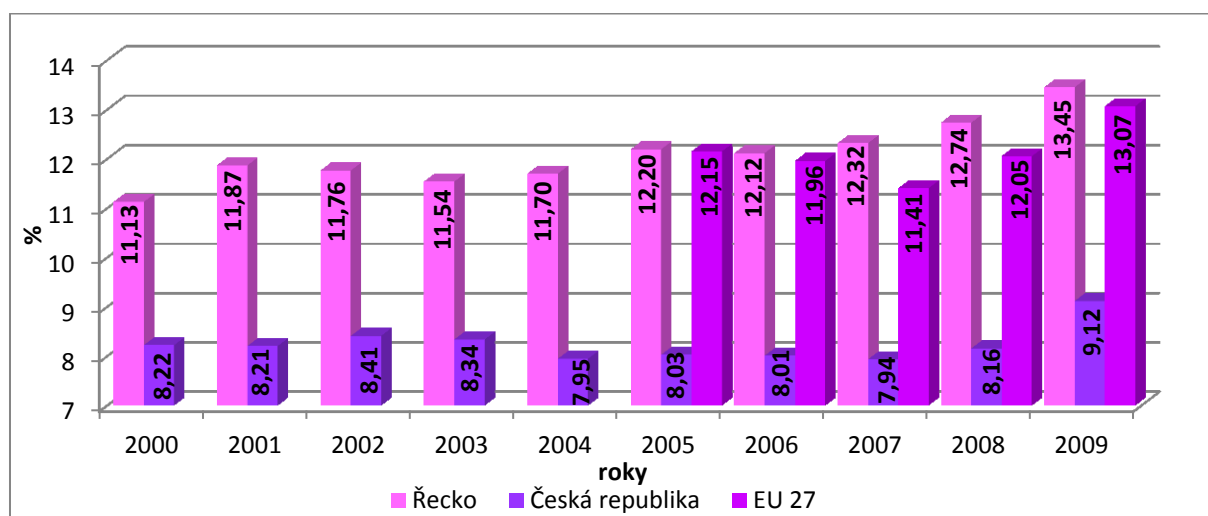
Graf 3.18 Sociální dávky (v % HDP)

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Na základě grafu 3.19 je patrný vývoj výdajů na penze, jenž má mírně kolísavý charakter. V závěru sledovaného období jeho výše narůstá. V Řecku tvořily v roce 2009 výdaje na penze 13,45 % HDP, tedy více než v případě EU. Česká republika se pohybuje pod úrovní EU. Do roku 2008 se výdaje na penze České republiky k HDP pohybovaly na cca 8 % HDP a v roce 2009 došlo k jejich nárůstu na 9,12 % HDP. Jelikož jsou penze součástí sociálních dávek, tak v porovnání s grafem 3.18 můžeme lehce usoudit, že výdaje na penze tvoří nejvyšší položku sociálních dávek. Vzhledem k tomu, že v Řecku je vyšší procento osob starších 65 let než v České republice (viz tab. 3.3), je zcela jasné, že výdaje na penze budou v Řecku vyšší.

Graf 3.19 Výdaje na penze (v % k HDP)

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Řecké úřady zahájily na začátku března 2012 kontrolu v pobírání důchodů. Kvůli dosavadním 40 000 vypátraných penzijních podvodníkům přicházel stát ročně o 405 mil. eur. Ministerstvo financí se pustí do sčítání důchodců mezi bývalými státními zaměstnanci s cílem zjistit, kolik z nich pobírá penzi nezákonně. Jak vyplývá ze zprávy řeckých penzijních fondů, tak loni pobíralo důchody za zemřelé příbuzné celkem 118 tisíc řeckých rodin. [47]

Z tab. 3.3 je patrný vývoj počtu obyvatel starších 65 let v Řecku, České republice a v Německu. Pro lepší srovnání se jedná o přepočtený počet obyvatel starších 65 let k celkovému počtu obyvatel v zemi. Z tabulky je patrné, že ve všech zemích dochází k nárůstu počtu těchto obyvatel. Tímto je potvrzen proces stárnutí obyvatelstva. Česká republika má s Řeckem zhruba stejný počet obyvatel, avšak obyvatelé starší 65 let tvoří v Řecku výrazně větší skupinu. Na počátku roku 2011 tvořili obyvatelé starší 65 let v Řecku přes 19 % z celkového počtu obyvatel. Oproti tomu Česká republika dosahovala zhruba 15,5 % těchto obyvatel. V porovnání s Německem je na tom Řecko o něco málo lépe. Německo mělo na počátku roku 2011 více než 20,5 % obyvatel starších 65 let z celkového počtu obyvatel. Každoročně má Řecko cca o 0,5 mil. obyvatel starších 65 let více než Česká republika. (viz příloha č. 4)

Tab. 3.3 Procentuální vyjádření počtu obyvatel v kategorii 65 a více let k celkovému počtu obyvatel (stav k 1. lednu)

Země	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Řecko	16,47	16,80	17,20	17,52	17,85	18,11	18,52	18,56	18,64	18,67	18,95	19,25
Česká republika	13,80	13,86	13,86	13,90	13,94	14,04	14,21	14,41	14,57	14,87	15,22	15,53
Německo	16,25	16,65	17,06	17,49	18,01	18,63	19,25	19,80	20,09	20,40	20,66	20,60

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Tab. 3.4 znázorňuje průměrný věk Řeků, Čechů a Němců při odchodu do důchodu. Z těchto třech vybraných zemí má Česká republika v průměru nejnižší věk při odchodu do důchodu. Do roku 2004 to bylo Řecko, jež mělo nejvyšší věk při odchodu do důchodu. Od roku 2006 mělo nejvyšší věk při odchodu do penze Německo. Česká republika si dala v červnu 2011 do malé důchodové reformy vzorec, podle kterého se bude věk odchodu do důchodu zvyšovat. Dle informací z OECD je důchodový věk Řecka, České republiky i Německa 65 let, přičemž všechny země plánují do budoucna zvýšit tuto hranici a tím zpřísnit důchodový systém.

Tab. 3.4 Průměrný věk při odchodu do důchodu

Země	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Řecko	61,3	62,7	62,8	61,7	61,1	61,0	61,4	61,5	61,4
Česká republika	58,9	60,2	60,1	60,0	60,6	60,4	60,7	60,6	60,5
Německo	60,6	60,7	61,6	61,3	-	61,9	62,0	61,7	62,2

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Z členských zemí OECD je Řecko zemí, jejíž poměr průměrné čisté penze v porovnání s průměrnou čistou mzdou je nejvyšší. Vyplývá to ze statistických informací OECD. Česká republika je v porovnání s Řeckem takřka na poloviční úrovni. Z důvodu, že důchody podléhají výhodnému daňovému režimu nebo nejsou zdaněny vůbec, tak je poměr mezi důchodem a průměrnou čistou mzdou v Řecku a Maďarsku dokonce vyšší než 100 %. Řecký penzista tedy dostává poměrně stejnou částku, jakou vydělával před důchodem. Naproti tomu český penzista dostává polovinu své předchozí mzdy. (viz tab. 3.5) Například ve Velké Británii a v Irsku tvoří důchod cca 30% hrubé mzdy. (viz příloha č. 5)

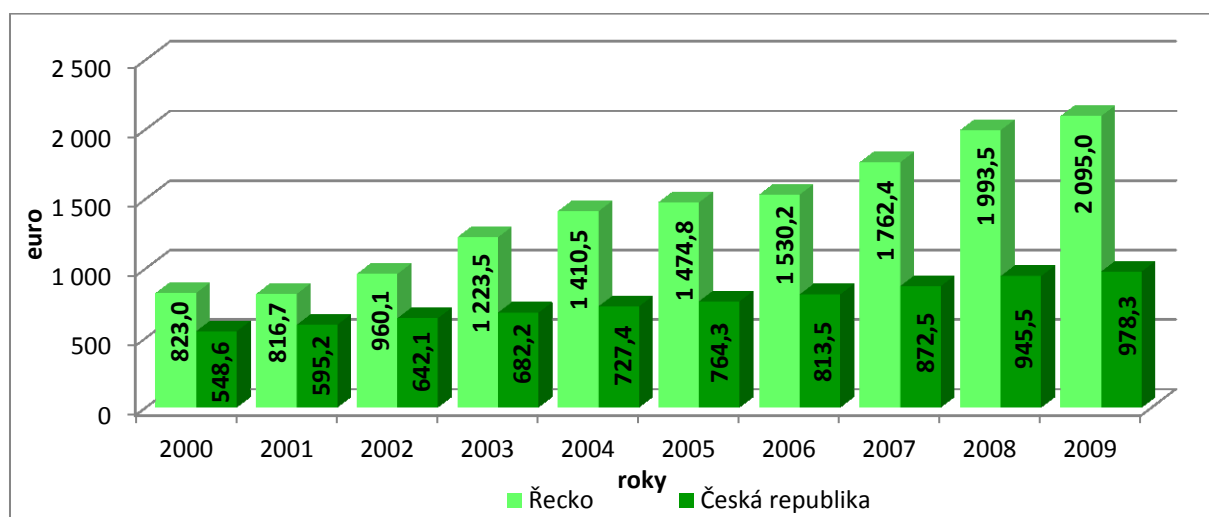
Tab. 3.5 Porovnání mzdy a důchodu

Země	Důchod vs. hrubá mzda (v %)	Důchod vs. čistá mzda (v %)
Řecko	95,7	111,2
Česká republika	50,2	64,4
Německo	42,0	57,9

Zdroj: OECD, vlastní zpracování

V grafu 3.20 je poukazován vývoj průměrné hrubé měsíční mzdy v Řecku v porovnání s Českou republikou. Jak lze vidět, tak od roku 2007 mají Řekové více než dvojnásobek průměrné hrubé mzdy, kterou pobírají Češi. Od tohoto roku se vzdaluje průměrná hrubá měsíční mzda Řecka od průměrné mzdy České republiky. V roce 2009 dosahuje průměrná hrubá měsíční mzda Řecka 2 095 eur, kdežto v případě České republiky nedosahuje ani 1 000 eur.

Graf 3.20 Průměrná hrubá měsíční mzda (v eurech)

Zdroj: CZSO, UNECE, OECD, vlastní zpracování (přepočteno k 29. 3. 2012)

Na základě dat získaných z OECD vyplývá, že Řekové jsou velmi pracovitý národ. V tab. 3.6 je znázorněn průměrný počet odpracovaných hodin na osobu za rok ve vybraných zemích. Ze zemí OECD jsou Řekové na 3. místě v nejvyšším počtu odpracovaných hodin na osobu za rok. Pracovitější je jen Jižní Korea a Chile. Například za rok 2010 má průměrný Řek odpracováno o 76 dnů více než průměrný Němec. Samozřejmě, že Němci mají vyšší produktivitu práce, ale samotnou práci nestráví tolik času. V porovnání s průměrným Čechem má průměrný Řek odpracováno o 28 dnů více.

Tab. 3.6 Průměrný počet odpracovaných hodin na osobu za rok

Země	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Belgie	1 545	1 577	1 580	1 575	1 549	1 565	1 566	1 560	1 568	1 550	1 551
Chile	2 263	2 242	2 250	2 235	2 232	2 157	2 165	2 128	2 095	2 074	2 068
Česká republika	1 904	1 827	1 825	1 815	1 827	1 827	1 808	1 793	1 800	1 764	1 795
Francie	1 489	1 480	1 443	1 440	1 468	1 463	1 441	1 448	1 464	1 444	1 439
Německo	1 471	1 453	1 441	1 436	1 436	1 431	1 424	1 422	1 422	1 383	1 408
Řecko	2 130	2 131	2 118	2 112	2 092	2 095	2 066	2 038	2 051	1 995	2 017
Itálie	1 861	1 843	1 831	1 826	1 826	1 819	1 815	1 816	1 803	1 772	1 778
Japonsko	1 821	1 809	1 798	1 799	1 787	1 775	1 784	1 785	1 771	1 714	1 733
Jižní Korea	2 512	2 499	2 464	2 424	2 392	2 351	2 346	2 306	2 246	2 232	2 193

Zdroj: OECD, vlastní zpracování

Mimořádné události v Řecku

Řekové se údajně úmyslně infikují virem HIV, aby získali podporu. Převážně jsou to lidé se závislostí na heroinu. Několik pacientů se již samo přiznalo, že jejich nakažení bylo úmyslné. Nakažení lidé mají nárok na měsíční podporu ve výši 700 eur, což je zhruba 18 000 korun a na bezplatnou léčbu. Ve srovnání se zdravými lidmi, kteří jsou na podpoře pro nezaměstnané, mají měsíčně nárok na 461 eur, což je přibližně 12 000 korun. Vzrostla míra prostituce a také závislost na heroinu. Jelikož se v Řecku nedostává čistých jehel, dochází k situacím, že nakažení používají již užitá jehly, čímž vzniká riziko nákazy. [61]

Díky finanční krizi, dochází k nárůstu počtu sebevražd v zemi. Ještě před hospodářskou krizí, jež zasáhla zemi v roce 2008, bylo Řecko zemí s nejnižším počtem sebevražd v Evropě. Z 2,8 lidí na 100 000 obyvatel dosáhl počet sebevražd na konci roku 2011 skoro dvojnásobku. Vzrostl také počet pokusů o sebevraždu, což je způsobeno převážně strachem z nezaměstnanosti a dluhy. [62]

V Řecku narůstá stále více případů, kdy rodiče již nejsou schopni starat se o své děti, a proto se jich jednoduše zbaví. Někteří rodiče se rozhodli nechat své děti, především novorozence, přede dveřmi nemocničních zařízení. Došlo i k případu, kdy matka nechala batole ve školce se vzkazem, že se již pro dítě nevrátí, protože nemá žádné peníze na výchovu. Bylo zjištěno, že cca 500 rodin žádalo o umístění vlastních dětí do SOS vesniček. Řekové potvrzují, že hospodářská krize způsobuje především rozvraty v rodinách a připravuje je o blahobyt. [63]

Řekové se snaží zbohatnout opravdu neobvyklými způsoby. Objevují se případy, kdy lidé hledají zakopané poklady. Mezi obyvateli se šíří „pravé“ mapy o zakopaných pokladech. Po nocích se vydávají zlatokopové do terénu a hledají poklady. Někteří Řekové se nyní pokoušejí uživit rybolovem, farmařením, případně neobvyklým chovem hlemýžďů pro kuchařské umění. Od roku 2008 se výrazně zvýšilo množství zájemců o studium na námořních školách. Ožívá tím oblast, která byla obvyklým zdrojem peněžních prostředků pro ty, kteří nechtěli emigrovat. [64]

3.3. Politické aspekty řecké krize

Řecko je parlamentní republika, v jejímž čele je prezident. Tato státní forma je zakotvena v ústavě, která vstoupila v platnost roku 1975. Řecký parlament je jednokomorový, v němž zasedá 300 poslanců. Prezident republiky je arbitrem státních institucí a spolu vykonavatelem moci zákonodárné (společně s parlamentem) a výkonné (společně s vládou). Prezident představoval nejvýznamnější mocenský orgán až do roku 1985-86, kdy byly uskutečněny zásadní změny v ústavě, které výrazně redukovaly pravomoci prezidentského úřadu. Při jmenování a odvolávání ministerského předsedy a při svolávání a rozpouštění parlamentu musí postupovat podle striktně určených pravidel. Nyní již nemá právo sám vyhlášovat výjimečný stav či vypisovat referenda, ani právo veta vůči rozhodnutím parlamentu. Dnes převažuje reprezentační složka prezidentského úřadu nad složkou mocenskou. Hlavním nositelem moci výkonné je vláda. V čele vlády stojí ministerský předseda – premiér.

V současnosti zastává funkci prezidenta Karolos Papoulias. Poprvé byl do této funkce zvolen v roce 2005 a v roce 2010 byl zvolen znovu do 2. funkčního období. Předchůdcem Papouliase byl Konstantinos Stefanopoulos, který byl ve funkci prezidenta v letech 1995 až 2005.

Současná struktura politických stran se vytvořila v roce 1974 po pádu vojenské diktatury⁵¹. Došlo k založení pravicového seskupení Nová demokracie (ND). Postupně se vytvořil levicově-centristický blok s názvem Panhelénské socialistické hnutí (PASOK). V roce 2000 vznikla radikální pravicová strana LAOS, která se odštěpila od ND. V parlamentních volbách poprvé uspěla v roce 2007 a získala 10 poslaneckých mandátů⁵².

⁵¹ Forma vlády, kde je politická moc spojená s armádou.

⁵² Oprávnění a pravomoc poslance nebo jiného voleného funkcionáře, kterou mu svěřili voliči. Mandát je obvykle časově omezený.

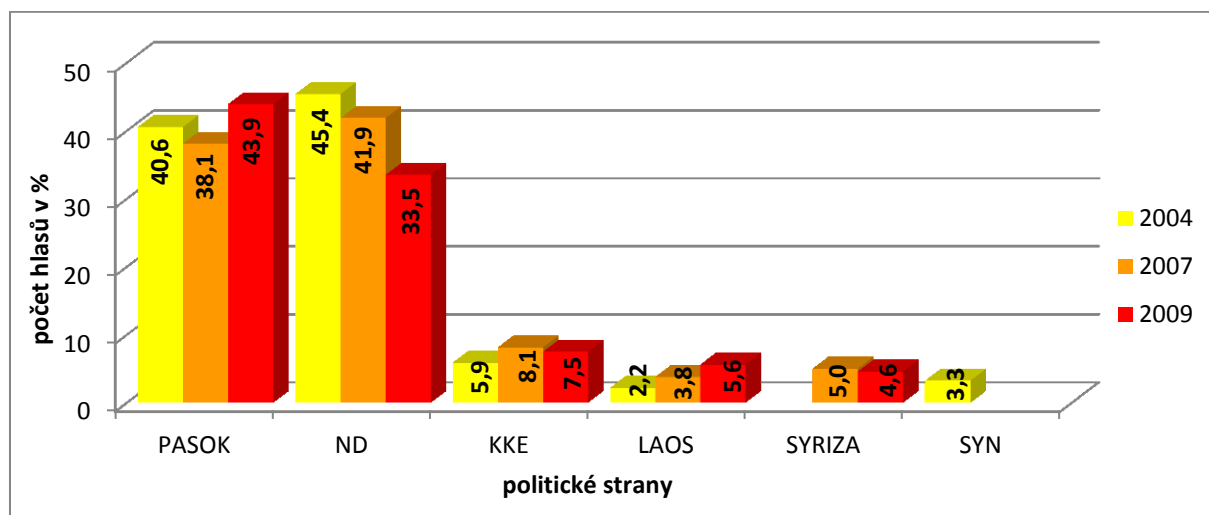
Pro zemi je příznačná silná levice, která je ztělesňována sociálně demokratickým PASOKem, Komunistickou stranou Řecka (KKE) a Koalicí radikální levice (SYRIZA).

Důležité postavení ve společnosti má autokefální řecká pravoslavná církev⁵³. K této církvi se hlásí 97 % obyvatel a uchovává si význačný vliv na vnitropolitické dění. Církev má vazby na politické strany, zejména na konzervativní ND a LAOS. Ačkoliv ústava předpokládá odloučení církve a státu, církve se neváhá veřejně postavit na odpor proti vládě v otázkách týkajících se jejich zájmů. [12]

Přestože je účast na parlamentních volbách povinná, postupem času se snižuje. V roce 2004 byla volební účast **75,6 %**, v roce 2007 – **74,1 %** a v posledních parlamentních volbách činila **70,7 %**.

V grafu 3.21 je vyobrazeno procentuální vyjádření výsledků voleb v jednotlivých letech. Jasně zde vyplývá, že hlavními parlamentními kluby je PASOK a ND.

Graf 3.21 Výsledky parlamentních voleb v roce 2004, 2007 a 2009

Zdroj: Souhrnná teritoriální informace Řecko, Revue politika – Parlamentní volby v Řecku, vlastní zpracování

V tab. 3.7 je znázorněn počet získaných mandátů jednotlivých politických stran ve volbách v letech 2004, 2007 a 2009. Je patrné, že největší zastoupení má politická strana PASOK a ND.

⁵³ Společenství křesťanů, které je organizačně i právně nezávislé, nepodléhá tedy žádné vnější autoritě.

Tab. 3.7 Počet poslaneckých mandátů v jednotlivých politických stranách

Rok	Počet poslaneckých mandátů v jednotlivých politických stranách					
	PASOK	ND	KKE	LAOS	SYRIZA	SYN
2004	117	165	12	-	-	6
2007	102	152	22	10	14	-
2009	160	91	21	15	13	-

Zdroj: Souhrnná teritoriální informace Řecko, Revue politika – Parlamentní volby v Řecku, vlastní zpracování

Výsledek parlamentních voleb roku **2004** přinesl po jedenácti letech změnu vlády. Konzervativní strana Nová demokracie předsedy Kostase Karamanlise vyhrála nad socialisty z Panhelénského socialistického hnutí v čele s Jorgosem Papandreem.

Tyto volby byly vypsány jako předčasné, protože řecký premiér Kostas Simitis oznámil v lednu, že odchází z čela své strany (PASOK) a vyjádřil naději, že jako jeho nástupce bude vybrán Jorgos Papandreu. Kostas Simitis vyhrál dvakrát parlamentní volby a to v roce 1996 a 2000. Naděje Simitise se skutečně naplnila, přičemž Jorgos Papandreu byl jediným kandidátem na post lídra⁵⁴.

Podle Kostase Karamanlise, vítěze voleb roku 2004, má být nová vláda pružná a má mít tvrdé jádro mladých kádrů. Vláda slíbila bezprostředně řešit otázku rozděleného Kypru a nadále pokračovat v přípravě země na srpnové letní olympijské hry, které byly konány v témž roce. Karamanlis chtěl, aby se styl vlády více přiblížil „severoevropským“ standardům.

Z menších stran uspěli jen ortodoxní komunisté z KKE a strana Koalice levice, hnutí a ekologů (SYN). O hlasy se neúspěšně ucházelo Lidové ortodoxní hnutí (LAOS), které se nedostalo nad hranici tří procent, která je nutná pro vstup do parlamentu. [48]

Parlamentní volby v roce **2007** byly jedny z nejvyrovnanějších a nejdramatičtějších v dějinách Řecka. Dle závěrečných předvolebních průzkumů měl opoziční PASOK před pravicovou ND náskok, avšak jen procento. Do poslední chvíle bylo nerozhodnutých voličů více než deset procent. Volby se uskutečnily krátce po požárech, které si vyžádaly životy 65 lidí a sežehly skoro 300 tisíc hektarů půdy. Požáry si vyžádaly škody ve výši 4 mld. eur. Oheň v kampaních nepochybně dominoval. Opozice obviňovala vládu z neschopnosti, naproti tomu vláda opozici z hyenismu. Malé strany kritizovaly strany velké a většina voličů kritizovala

⁵⁴ vedoucí osobnost

obecně politiky všechny. V oblasti Peloponéskeho poloostrova, kde požáry řádily nejsilněji, se nevolilo vůbec. Politici v těchto místech ani nedělali předvolební kampaň. Volby nakonec vyhrála ND s 41,86 % a na druhém místě byl PASOK s 38,12 %. Úspěch u voleb měly i menší strany jako KKE, LAOS a SYRIZA. ND a PASOK slibovali řešení nejpálčivějších ekonomických problémů, jako je reforma penzijního systému. [49]

Poslední předčasné parlamentní volby proběhly 4. října **2009**. Ve volbách přesvědčivě zvítězilo do této doby opoziční PASOK (43,9 %). Novým premiérem se stal Jorgos Papandreu. Na druhém místě skončila strana ND (33,5 %), což znamenalo pro stranu nejhorší výsledek od roku 1974. Tímto skončila po pěti a půl letech vláda premiéra Kostase Karamanlise (ND). Karamanlis uznal porážku a odstoupil z vedení strany. Do parlamentu se dostala také KKE, LAOS a SYRIZA.

Díky vnitropolitické krizi v listopadu roku 2011, došlo k rozhodnutí vytvořit přechodnou koaliční vládu. Jorgos Papandreu odstoupil a prezident pověřil dne 10. listopadu 2011 akademika a ekonoma Lukase Papadimose, dřívějšího guvernéra řecké CB a viceguvernéra ECB, vytvořením koaliční vlády. Kabinet má 49 členů. Členové byli vybráni z poslaneckých stran PASOK, ND a LAOS. Převahu si uchovali socialisté (PASOK). Kabinet byl pojmenován „Vláda národní jednoty“. Koaliční vláda má dovést Řecko k předčasným volbám. Následující předčasné parlamentní volby se mají konat na přelomu dubna a května roku 2012.

Od posledních předčasných parlamentních voleb došlo k podstatným změnám ve složení jednotlivých poslaneckých klubů (viz tab. 3.8). Díky hlasování o podmínkách záchranného úvěru pro Řecko (květen 2010), byli postupně vyloučeni nebo se osamostatnili poslanci stran PASOK a ND. Přičemž díky hlasování o podmínkách nového záchranného úvěru (únor 2012), bylo pro porušení stranické disciplíny vyloučeno celkem 45 poslanců ze stran PASOK, ND a LAOS. Z poslaneckého klubu SYRIZA se osamostatnili čtyři poslanci. [12]

Tab. 3.8 Aktuální složení parlamentu

PASOK	ND	KKE	LAOS	SYRIZA	Nezávislí poslanci
130	62	21	14	9	64

Zdroj: Souhrnná teritoriální informace Řecko, vlastní zpracování

4. Scénáře vývoje řecké krize

4.1. Návrhy řešení řecké krize

Neřízený bankrot Řecka

Pokud by došlo k neřízenému bankrotu Řecka, pak země nebude schopna splácet své závazky a v reakci na to padne většina finančních institucí v zemi a Řekové přijdou o velkou část svých úspor.⁵⁵ Neřízený bankrot by způsobil dalekosáhlé následky nejen pro Řecko, ale především pro jeho obyvatele. Podle expertů by neřízený bankrot znamenal zvyšování nezaměstnanosti, další propouštění a snižování mezd a důchodů. Řecko by podle bývalého guvernéra České národní banky Lud'ka Niedermayera bylo závislé na pomoci MMF, popřípadě EU. Tvrdí, že v dané situaci by byly požadavky na reformy mnohem razantnější. Hlavní ekonom Patria Finance David Marek tvrdí, že pokud dojde k neřízenému bankrotu, bude země odříznuta od jakýchkoli externích zdrojů. Země bude muset tím pádem neprodleně vyrovnat své hospodaření. Došlo by k rozvratu řeckého bankovního sektoru, což by dále prohloubilo depresi tamní ekonomiky. [50]

Podle Ústavu pro mezinárodní finance (IIF) by bankrot země znamenal velkou pravděpodobnost, že by také Itálie a Španělsko potřebovaly okamžitou pomoc. Dopady řeckého bankrotu na ostatní státy eurozóny by převýšily jeden bilion eur. Pokud by došlo k neřízenému bankrotu země, krize by se rozšířila a ECB by utrpěla velice pravděpodobně ztráty. Expozice ECB k Řecku je odhadována na 177 mld. eur, což je zhruba 200 % jejího základního kapitálu. Aby zůstaly Irsko a Portugalsko izolovány od Řecka, potřebovaly by mnohem více pomoci zvenčí. Podle IIF by to mohlo stát 380 mld. eur po dalších pět let. [51] Neřízený bankrot hrozil zemi na 20. března 2012, kdy musela země splatit dluh ve výši 14,5 mld. eur. Tento bankrot byl odvrácen získáním druhého záchranného úvěru ve výši 130 mld. eur. (viz kapitola 3.1.) Minulé zkušenosti ukazují, že podobné situace, jako je neřízený bankrot, vedou k silnému nárůstu kriminality a korupce.

Vystoupení Řecka z eurozóny, návrat k drachmě

Již mnoho ekonomů nastínilo odchod Řecka z eurozóny. Vystoupením Řecka z eurozóny by země mohla získat konkurenceschopnost díky rychlé devalvaci měny, ale způsobilo by to také výrazné zhoršení jeho ekonomiky, velké problémy s bankami a prudký

⁵⁵ Český rozhlas, (2011)

nárůst inflace. Odchod země z eurozóny by pomohl prodeji zboží v zahraničí a lákání turistů na levnou dovolenou. Zpočátku by však vysoká inflace smazala zisky z levného vývozu. Jestliže Řecko opustí eurozónu, uleví se jí na chvíli od tlaku reforem, kterým jsou nyní vystaveni ze strany evropských věřitelů a MMF. Dluhy v eurech splácené slabou drachmou by ve skutečnosti znamenaly ještě větší zadlužení země. Řecko by se dostalo do hlubokého ekonomického propadu doprovázeného hyperinflací. Reformy by tato země stejně musela časem udělat. Návrat k drachmě by také znamenal ochuzení cca 90 % populace.⁵⁶ Eurozóna navíc neobsahuje ve svých pravidlech možnost výstupu. Právníci tvrdí, že jedinou možností by byl odchod z celé EU. [52]

Šéf ECB Mario Draghi je proti případnému vystoupení Řecka z eurozóny. Podle něj by se tím nevyřešil problém jihoevropské země, ale vedlo by to k vyšší inflaci a nestabilitě v zemi. Odchodem země z eurozóny a možností devalvovat vlastní měnu by se podle něj nic nezlepšilo. Tlak na reformy by jistě polevil, ale na druhé straně by Řecku nikdo v dohledné době nepůjčil peníze. [53]

Generální ředitel německého finančního kolosu Deutsche Bank Josef Ackermann zastává názor, že se musí zabránit za každou cenu odchodu Řecka z eurozóny. Důvodem je riziko šíření nákazy do dalších evropských zemí ohrožených dluhovou krizí.⁵⁷

Setrvání Řecka v eurozóně

Pokud setrvá země v eurozóně, získá tím čas na snížení svých dluhů za podpory MMF a EU. Tlak MMF i EU na reformy bude neustále pokračovat. Nadále bude pokračovat propouštění státních zaměstnanců. Bude docházet ke snižování platů, zvyšování a zavádění nových daní a k privatizaci státního majetku. Pouze reformami a snížením mezd a cen může země získat konkurenceschopnost a ekonomický růst. Touto cestou by se měl snížit dluh do roku 2020 na 120 % HDP. [52]

Dvojitá měna

Šéf polské centrální banky Marek Belka řekl, že snahy EU o záchranu Řecka jsou beznadějně. Athény by podle něj měly přijmout vlastní měnu s dočasným zachováním eura pro bankovní vklady. Podle něj potřebuje země na určitou omezenou dobu zvláštní systém. Belka tvrdí, že by se dalo přemýšlet o zavedení platebního nástroje pro použití uvnitř země, zejména tedy ve veřejném sektoru. Mzdy by se poté v zemi vyplácely v nové měně, jejíž kurz

⁵⁶ Presseurop, (2012)

⁵⁷ Novinky.cz, (2011)

by byl nižší než je kurz eura. Bankovní úspory by však mohly zůstat v eurech, aby neztratily svou hodnotu. Tato „skrytá devalvace“ by pro cizince zlevnila řecké zboží a služby a zvýšila by jejich konkurenceschopnost. Řecko se musí snažit, aby turistický sektor a další služby byly cenově přitažlivější. Belka tvrdí, že neustálé snižování mezd a cen, jenž má zvýšit konkurenceschopnost země, je beznadějně. Stejně tak hodnotí podporování Řecka stále novými úvěry. [54]

Zavedení dolaru

Poněkud svérázné řešení navrhuje analytik londýnské Strategy Economics Matthew Lynn. Lynn se domnívá, že pokud by Řecko přijalo za svou měnu dolar, pomohlo by jí to dostat se z krize. Prezident Obama by přitom nasbíral body v nadcházejících prezidentských volbách. Řecko dosahuje vysokého obchodního deficitu a podle Lynna nemá reálnou možnost, jak na trhu získat další půjčky. Pokud by Řecko zavedlo opětovně drachmu, mohlo by se stát, že tato měna by se stala na čas úplně bezcennou. V důsledku toho by novou měnu nikdo nechtěl přijímat a země by nemusela být schopna hradit ani za podstatné dovozy, jako je ropa či léky. Za předpokladu, že by Řecko přijalo dolar za svou měnu a své závazky by převedlo do této měny v poměru jeden dolar za jedno euro, pak by těšilo asi z 30% devalvace. Řecko by zároveň mělo k dispozici tvrdou měnu. [55]

4.2. Vliv na ostatní státy EU a eurozónu

Problémy Řecka otřásají nejen eurozónou, ale také celou Evropskou unií. Vzbuzují otázku týkající se budoucnosti eura.

EK, MMF a ECB

Evropská komise, MMF ani ECB nevěří, že by druhý záchranný balík vytáhl zemi z problémů. Analýza zabývající se budoucností země poukazuje na přesné znění dokumentu, v němž se pro Řecko schválila pomoc ve výši 130 mld. eur. Poukazuje na větu, která prošla takřka bez povšimnutí. Pokud se Řecku nepodaří do roku 2014 adekvátně snížit dluh, pak bude nutné poskytnout další pomoc ve výši 50 mld. eur. Úročení půjček se ve velkém rozsahu odvíjí od úroků německých dluhopisů. Pokud by se jejich úroky zvedly, bude cíl snížit zadlužení opět nereálný.

Objevuje se i obava, že soukromí věřitelé nebudou chtít zemi v budoucnu půjčovat žádné peníze, protože budou vědět, že se přednostně budou uspokojovat závazky institucí, jako je MMF.

Řecko je v začarovaném kruhu. Pokud bude chtít pomoci devalvace zvýšit v budoucnu konkurenceschopnost, porostou zemi dluhy, které by v roce 2015 mohly činit i 178 % HDP. Eurozóna ovšem doufá, že druhým balíkem sníží zadlužení země na 120 % HDP do roku 2020. [56]

Nadnárodní firmy ve vztahu k rozpadu eurozóny

Mezinárodní firmy jsou znepokojené tím, že se evropským lídrům nedaří dostat šíření krize pod kontrolu. Připravují si plány pro možný rozpad eurozóny. První vážné varování přišlo, když německá kancléřka Angela Merkelová a francouzský prezident Nicolas Sarkozy nastínili možnost odchodu Řecka z eurozóny. Energetické společnosti, výrobci automobilů, firmy zaměřující se na spotřební zboží i další nadnárodní podniky ukládají peněžní rezervy do bezpečných investic, čímž se snaží minimalizovat rizika. Například Siemens si vytvořil vlastní banku, aby mohl deponovat⁵⁸ své fondy u ECB. Některé firmy připustily, že rozpad eurozóny by pro ně byl nepochybně nepříjemný, avšak by se dal zvládnout. Vedení některých italských, španělských a francouzských firem říká, že se nechystají přímo na rozpad eurozóny, ale všeobecně na vážné finanční a ekonomické otřesy. [57]

Rakousko

Rakousko bude muset zřejmě vyplatit na pojistkách proti státnímu bankrotu Řecka částku přesahující 400 mil. eur. Tuto částku bude muset vyplatit na náhradách pro investory, kteří kvůli tomu, že přistoupili na odepsání části řeckého dluhu, přijdou o nadpoloviční většinu investice. Úřad toto označil za „úvěrovou událost“⁵⁹. Investoři mohou tímto získat část peněz na pojistkách. Měl by je vyplatit rakouský finanční ústav KA Finanz, který vznikl vyčleněním z banky Kommunalkredit. Při započítání dalších ztrát bude muset Rakousko poskytnout bance KA Finanz dodatečnou pomoc až jednu mld. eur. Země má pro tuto chvíli vytvořeny rezervy kolem 600 mil. eur. Rakouská ministryně financí Fekterová řekla, že se rozpočet s touto finanční pomocí pro banku vypořádá. Pro tyto hrozící problémy již přijali preventivní opatření. [58]

Kypr

V březnu 2012 poslala agentura Moody's Investors Service kyperský rating kvůli Řecku do spekulativního pásma. Mezinárodní ratingová agentura uvedla, že může dojít k jeho dalšímu snížení. Sražení hodnocení úvěrové spolehlivosti Kypru odůvodnila agentura silnou

⁵⁸ ukládat

⁵⁹ označení pro výměnu řeckých dluhopisů

zranitelností bankovního systému řeckou dluhovou krizí a rizikem, že by tamní banky musely obdržet pomoc od státu. Státní podpora bankám by mohla narušit důvěru trhu ve schopnosti země splácet své závazky. Rating státních dluhopisů snížila agentura z Baa3⁶⁰ na Ba1⁶¹. Agentura Standard & Poor's srazila kyperský rating do spekulativního pásma již v lednu. Kypr ztratil možnost financovat se na mezinárodních trzích dluhopisů již před rokem. Vláda si pro letošní rok zajistila finance úvěrem 2,5 mld. eur od Ruska. Prudké zhoršení kyperské ekonomiky nastalo v červenci 2011, kdy výbuch muničního skladu zničil největší kyperskou elektrárnu. Agentura Moody's uvedla, že řecká dluhová krize bude ohrožovat Kypr možná ještě dva roky. [59]

Francie

Pokud Evropská unie nezačne více chránit své hranice, bude chtít Francie odejít ze schengenského prostoru. Nyní již bývalý francouzský prezident Nicolas Sarkozy řekl, že je to jediná možnost, jak zabránit vnitřnímu zhroucení Evropy. Zdůraznil, že chce Evropu, která chrání své obyvatele. Podle něj nesmí země doplácet na to, že není dostatečně chráněna vnější hranice Schengenu. V březnu 2012 kritizovaly státy EU Řecko, že nedostatečně chrání hranici s Tureckem. Přes ni do EU proniká množství ilegálních přistěhovalců. Údajně překročí hranici mezi Tureckem a Řeckem denně kolem 200 lidí, kteří pak míří do jiných zemí EU. Zvažuje se i možnost obnovení hraničních kontrol mezi státy EU a Řeckem. Francie a Itálie již v roce 2011 naznačily, že by se měla obnovit kontroly na vnitřních hranicích EU. Francie již tehdy hrozila, že pozastaví schengenské dohody. [60]

⁶⁰ Baa3 – ratingové hodnocení: investiční stupeň – střední kvalita (nižší)

⁶¹ Ba1 – ratingové hodnocení: spekulativní stupeň – spekulativní

5. Závěr

Řecko je zemí, která má dluhy již od pradávna. První půjčku země získala od britských bankéřů v roce 1825. Tímto začala éra zadlužování. Po přijetí eura se Řecku dlouhou dobu dařilo. Ekonomika rostla a nezaměstnanost se snižovala. Díky euru mělo Řecko přístup k levným bankovním úvěrům, které dlouhou dobu popoháněly ekonomiku. Objem úvěrů se zvyšoval do té doby, než řecká ekonomika praskla. Jedním z problémů Řecka byl tedy rychlý růst levných bankovních úvěrů. Euro se ukázalo jako silná měna, která přispěla ke zhoršení situace v zemi. Jako následkem země ztratila konkurenceschopnost. Dalším problémem byla politika masivního bezohledného utrácení Andrease Papandreua. Papandreu totiž využíval veřejné finance především na financování permanentní předvolební kampaně. Papandreu rozdával, kde mohl. Zvyšoval mzdy učitelům, úředníkům, ale např. i dělníkům. Papandreu rovněž uzákonil přístup k ovlivňování řízení podniku, aby pracovníci mohli snadněji získat vyšší mzdy. Jeho rozhazovačné politice odpovídal i jeho nákladný životní styl. Další příčinou vysokého zadlužení Řecka byly daňové úniky, které podle MMF činí každoročně 13 mld. eur. Řecká finanční krize začala, když vzešlo najevo, že bývalá řecká vláda lhala EU o schodku státního rozpočtu. Tímto se země dostala na pokraj bankrotu.

Dle názoru autora si za ekonomickou krizi může Řecko samo, tedy konkrétněji řecká vláda. Pokud by vláda Andrease Papandreua jen neutrácela a kdyby země nepřijímala levné bankovní úvěry, nemusela by mít nyní takové problémy, kterým musí čelit. Co se týče daňových úniků, tak Řecko ani Česká republika nejsou výjimkou. Mnoho zemí čelí problémům s daňovými úniky do daňových rájů. Tento fakt si však musí ohlídat sama EU.

V roce 2009 uchránila krizi veřejných financí na čas velká emise dluhopisů. Řecko jen těsně vyvázlo z platební neschopnosti. V témže roce byly vyhlášeny první reformní opatření v důsledku řecké krize. V roce 2010 zcela vypukla fiskální krize doprovázena hlubokou recesí. V tomto roce se začala zvyšovat míra nezaměstnanosti. Rating řeckých dluhopisů byl radikálně snížen z investičního do spekulativního pásma. Finanční trhy odmítly půjčovat zemi peníze a státní pokladna se ocitla na pokraji bankrotu. Z důvodu negativního dopadu na stabilitu eura se rozhodla ECB, EK a členové eurozóny ve spolupráci s MMF aktivovat podpůrný mechanismus se záchranným úvěrem ve výši 110 mld. eur. Členské státy eurozóny půjčily 80 mld. eur a MMF půjčil 30 mld. eur. Výměnou za tento záchranný úvěr se Řecko zavázalo k dalším reformním opatřením, jejichž cílem bylo snížení rozpočtového deficitu. Řecká vláda zaváděla úsporná opatření, která se dotkla snad každého občana v této zemi.

Nicméně armádě a zbrojnímu průmyslu se podařilo s největší pravděpodobností vyhnout takřka všem vlnám škrtů. Nákup výzbroje sehrál důležitou roli při explozi athénské dluhu. V roce 2011 se v Řecku uskutečnila celá řada protestů proti úsporným opatřením. Odbory svolaly v tomto roce celou řadu stávek. Na evropském summitu v říjnu se dohodlo na dobrovolném odepsání poloviny řeckých dluhů bankami. Dluh by se měl snížit o 100 mld. eur. V prosinci zastavila řecká vláda vyplácení daňových vratek společnostem, zaměstnancům a seniorům.

Na počátku roku 2012 se Řecko dohodlo se zástupci soukromých věřitelů na podmínkách snížení svého dluhu. Mezinárodní věřitelé začali jednat o dalším záchranném úvěru pro Řecko v hodnotě 130 mld. eur. Z důvodu neplnění závazků spojených se záchranným úvěrem jednali ministři financí zemí eurozóny o návrhu kurately nad Řeckem. Německo chtělo nad Řeckem vytvořit rozpočtového komisaře. V únoru se řečtí politici dohodli na úsporných opatřeních nezbytných k zajištění mezinárodní finanční pomoci ve výši 130 mld. eur, která má zemi zabránit před hrozícím bankrotem. Jednání se účastnili i zástupci soukromých věřitelů, s nimiž se řešil dobrovolný odpis dluhů. Výše odpisu byla nakonec vymezena na 53,5 % nominální hodnoty dluhů v rámci výměny dluhopisů. Celková ztráta se však bude pohybovat kolem 74 %. Řecký dluh by se měl tímto snížit o cca 100 mld. eur. V návaznosti na nová úsporná opatření požadovaná EU a MMF probíhalo v Řecku již nespočet generálních stávek a demonstrací. Dne 21. února byl ministry financí eurozóny schválen druhý záchranný balík a země se tak vyhne státnímu bankrotu. Dne 28. února byl schválen nejnovější balík úsporných opatření. 12. března dokončila země plánovanou výměnu státních dluhopisů. K výměně dluhopisů se přihlásilo téměř 86 % věřitelů. Díky legislativě si Athény zaručily, že k výměně budou muset přistoupit i ti věřitelé, kteří s návrhem nebudou souhlasit. Řecko tímto restrukturalizuje celkem 95,7 % dluhu. 19. března získalo Řecko první tranši z druhého záchranného úvěru 7,5 mld. eur. Podle řeckého premiéra Lukase Papadimose bude země pravděpodobně potřebovat i třetí záchranný balík mezinárodní pomoci. Jestli jej Řecko bude skutečně potřebovat, ukáže čas.

Tlak na reformy i úsporná opatření a následné demonstrace. Takový postup očekává autor v následujícím období. Demonstrace a odpor v zemi budou sílit, protože Řekové ustavičně nesouhlasí s reformními a úspornými opatřeními schválenými tamní vládou. I když země v této době snížila svůj dluh o více než 100 mld. eur, zastává autor názor, že zadlužení země bude opět narůstat jako doposud. Řecko nebude schopno splácet své závazky a bude získávat další a další záchranné úvěry.

Cílem práce bylo provést analýzu stávající situace v zemi pomocí ekonomických a sociálních ukazatelů. Z provedené analýzy statistických dat za Řecko vyplývají následující informace. Od roku 2008, kdy finanční krize zasáhla zemi, docházelo k prohlubování deficitu státního rozpočtu, jenž se v roce 2009 propadl až na 36,1 mld. eur. Nedošlo k prohlubování deficitu jen Řecka. Prohloubení deficitu muselo postihnout i ostatní státy EU. Deficit států EU se v průměru prohloubil z cca 11 mld. eur v roce 2008 na cca 30 mld. eur v roce 2009. V roce 2011 Řecko výrazně snížilo svůj deficit na 19,6 mld. eur a EU na 20,9 mld. eur. V přepočtu na HDP je rozdíl mezi Řeckem a průměrem EU výraznější. Řecko prohloubilo deficit v roce 2009 na 15,6 % HDP, v roce 2011 došlo k poklesu na 9,1 % HDP. V případě EU se v letech 2009 a 2010 udržoval deficit na necelých 7 % HDP a v roce 2011 se snížil na 4,5 % HDP.

Výše veřejného dluhu Řecka i EU se rok od roku zvyšuje. Díky euru měla země přístup k laciným úvěrům, díky nimž rostlo zadlužení země. V roce 2010 činil dluh Řecka přes 329 mld. eur. Státy EU dosahovala v průměru dluhu přes 363 mld. eur. Během finanční krize nebylo problém se zadlužováním země. Z tohoto důvodu se veřejný dluh Řecka v roce 2011 ještě navýšil na cca 355 mld. eur. Průměrný veřejný dluh států EU v roce 2011 dosahoval 386 mld. eur. V přepočtu na HDP jde vidět, jaký rozdíl je mezi Řeckem a EU. S nástupem finanční krize v roce 2008 se začal prudce zvyšovat poměr veřejného dluhu k HDP. V roce 2011 již přesahoval veřejný dluh Řecka 165 % HDP, kdežto v případě EU pouze cca 82 % HDP.

Na prvním záchranném úvěru se podílely členské státy eurozóny částkou 80 mld. eur a MMF 30 mld. eur. Během roku 2010 a 2011 získalo Řecko z 12 plánovaných tranší šest. V roce 2010 získala země celkem 38 mld. eur. V květnu 20 mld. eur, v září a v listopadu po 9 mld. eur. V roce 2011 získalo Řecko 35 mld. eur. V březnu 15 mld. eur, v červenci 12 mld. eur a v prosinci 8 mld. eur. Zbytek nevyčerpaných peněz z prvního záchranného úvěru byl přesunut do druhého záchranného úvěru ve výši 130 mld. eur, který mohla země začít čerpat v březnu 2012. V březnu získalo Řecko první tranši z druhého záchranného úvěru ve výši 7,5 mld. eur. MMF poskytl z této částky 1,6 mld. eur a členské státy eurozóny 5,9 mld. eur.

Dle autorova názoru nebudou zemi stačit dosavadní dva záchranné úvěry. Země bude potřebovat finanční pomoc i posléze, protože se nebude schopna sama postavit na vlastní nohy a snížit deficit země, popřípadě vyrovnat svůj rozpočet.

Bilance běžného účtu PB Řecka je dlouhodobě deficitní. Od roku 2009 je zřejmý jeho pokles, který je mimo jiné způsoben pozvolným nárůstem vývozu země. Bilance finančního

účtu PB je naproti tomu dlouhodobě pozitivní. Od roku 2009 je však jako v případě běžného účtu patrný pokles. Přebytek na finančním účtu však nestačí k pokrytí deficitu na běžném účtu. Deficit běžného účtu musí být ještě pokryt devizovými rezervami.

Do roku 2008 rostlo HDP na obyvatele nejen v Řecku, ale také v EU. Díky finanční krizi, která zasáhla Řecko, dochází od tohoto roku k poklesu HDP na obyvatele. Dochází tedy ke snižování výkonnosti země. V případě každoroční změny HDP se Řecko až do roku 2007 pohybovalo kolísavě v kladných hodnotách. Od roku 2006 dochází k poklesu, přičemž v roce 2008 se Řecko dostalo poprvé pod hranici nuly. Každoroční změna HDP v případě EU se dostala pod hranici nuly pouze v roce 2009, a to na -4,3 % HDP. V roce 2011 činila každoroční změna HDP Řecka dokonce -6,9 % HDP. Co se týče míry inflace Řecka, tak za posledních dvanáct let měla kolísavý charakter. V roce 2009 se dosahovala míra inflace nejnižší hodnoty za sledované období, a to 1,3 %. V následujícím roce vzrostla míra inflace na 4,7 %. Tento vysoký nárůst byl zcela jistě způsoben získáním prvního záchranného úvěru.

Finanční krize, která zasáhla Řecko, má velmi výrazný vliv na nezaměstnanost, která od roku 2009 prudce stoupá. Roční průměr nezaměstnanosti za rok 2011 se vyšplhal na 17,3 %, což je v porovnání s rokem 2008, kdy finanční krize udeřila, o cca 10 p. b. více. Na konci prosince 2011 se vyšplhala nezaměstnanost na neuvěřitelných 21 %. V důsledku úsporných opatření lze předpokládat, že bude v následující době nezaměstnanost ještě stoupat. Dlouhodobá nezaměstnanost Řecka zaznamenává do roku 2009 pokles, ovšem v roce 2010 došlo k mírnému nárůstu. Nejhuře s nezaměstnaností jsou na tom mladí lidé ve věku 15 až 24 let. Od roku 2009 nezaměstnanost stoupá do vysokých čísel. Co se týče ročního průměru, tak v roce 2010 dosahovala míra nezaměstnanosti necelých 33 %. Na konci roku 2011 se tato nezaměstnanost vyšplhala na neuvěřitelných 51,1 %. Při porovnání nezaměstnanosti mužů a žen jsou to ženy, které mají vyšší míru nezaměstnanosti.

Je zcela jasné, že finanční krize v Řecku má obrovský vliv na nezaměstnanost. Firmy jen propouštějí své zaměstnance a žádné nepřijímají. Tudíž je naprosto odpovídající vysoká nezaměstnanost mladých lidí, kteří v téhle době nemohou najít své prvotní uplatnění v praxi.

Výdaje Řecka na sociální ochranu, jež tvoří převážně sociální dávky, rok od roku vzrůstají. V roce 2009 dosahovaly 4 600 eur na obyvatele na rok. V porovnání s Českou republikou dosahují dvojnásobné hodnoty. Sociální dávky Řecka v % HDP do roku 2009 jen stoupají, v roce 2010 došlo k mírnému poklesu na 20,8 % HDP. Ze zjištěných informací je patrné, že výdaje na penze tvoří největší položku sociálních dávek. Výdaje na penze od roku

2007 jen stoupají, což je způsobeno procesem stárnutí obyvatel, tedy zvyšováním podílu osob starších 65 let. Výdaje na penze EU k HDP jsou na nižší úrovni, než je Řecko. Je to pochopitelné z toho důvodu, že právě Řecko je zemí OECD, jejíž poměr průměrné penze v porovnání s průměrnou čistou mzdou je nejvyšší. Řecký penzista tedy dostává poměrně stejnou částku, kterou vydělával před důchodem. Průměrná hrubá měsíční mzda v Řecku stoupá. V roce 2009 dosahovala více než 2 000 eur. Bylo také zjištěno, že Řecko je třetí nejpracovitější národ ze zemí OECD. Průměrný Řek odpracoval v roce 2010 přes 2 000 hodin. V porovnání s průměrným Čechem odpracuje průměrný Řek o 28 dnů více. Řekové jsou tudíž velmi pracovití, což je mnohdy v médiích popíráno tím, že jsou Řekové lenivý národ.

Aktuální vývoj důchodového zajištění v České republice směřuje k nutnosti jednotlivců spořit si na důchod mimo státem přiznané prostředky. Jednotlivci se tudíž budou muset ve velké míře podílet na výši své budoucí penze. K takovému kroku se však řecká vláda prozatím nechystá.

Současným prezidentem Řecka je Karolos Papoulias. V posledních předčasných parlamentních volbách, jež se konaly v roce 2009, zvítězila strana PASOK a na druhém místě se umístila strana ND. Pro stranu ND to znamenalo nejhorší výsledek od roku 1974. Díky vnitropodnikové krizi v listopadu 2011, došlo k vytvoření přechodné koaliční vlády. Koaliční vláda má dovést Řecko k předčasným volbám, jež se mají uskutečnit na přelomu dubna a května 2012.

Mezi řešeními řecké krize se objevuje např. neřízený bankrot země, ke kterému by došlo, pokud by země nebyla schopna splácet své závazky. Dle expertů by neřízený bankrot znamenal zvyšování nezaměstnanosti, propouštění, snižování mezd a důchodů. V případě neřízeného bankrotu Řecka by byly požadavky na reformy mnohem razantnější. Pokud by došlo k neřízenému bankrotu země, krize by se rozšířila a nejspíš by to znamenalo, že také Itálie a Španělsko by potřebovaly okamžitou pomoc. Dopady neřízeného bankrotu na ostatní státy eurozóny by převýšily jeden bilion eur. Jako další řešení se objevuje vystoupení Řecka z eurozóny a jeho návrat k drachmě. Řecko by tím mohlo získat konkurenceschopnost díky rychlé devalvaci měny, ale způsobilo by to prudký nárůst inflace, zhoršení ekonomiky a velké problémy s bankami. Řecko by si na chvíli ulevilo od tlaku reforem, které by ale země časem stejně musela udělat. Dluhy splácené slabou drachmou, by totiž znamenaly ještě větší zadlužení země. Návrat k drachmě by znamenal ochuzení cca 90 % populace. Eurozóna

ovšem neobsahuje ve svých pravidlech možnost výstupu, jedinou možností by byl odchod z celé EU. Pokud Řecko setrvá v eurozóně, získá čas na snížení svých dluhů za podpory MMF a EU. Ovšem tlak MMF i EU na reformy bude neustále pokračovat. Pouze reformami může Řecko získat zpět konkurenceschopnost a ekonomický růst. Touto cestou by se měl snížit dluh země do roku 2020 na 120 % HDP. Dalším návrhem řešení řecké krize je dvojitá měna. Země podle tohoto návrhu by měla přijmout na omezenou dobu zvláštní systém. Měla by přijmout vlastní měnu s dočasným zachováním eura pro bankovní vklady. Pro cizince by se tím zlevnilo řecké zboží a služby a zemi by se tímto zvýšila konkurenceschopnost. Posledním navrhovaným řešením je zavedení dolaru. Za předpokladu, že by Řecko přijalo dolar za svou měnu a své závazky by převedlo v poměru jeden dolar za jedno euro, pak by se země těšila asi z 30% devalvace. Řecko by tímto získalo i tvrdou měnu a prezident Obama by získal body v nadcházejících prezidentských volbách.

Názor autora je, že Řecko setrvá v eurozóně. Země tak bude nadále čerpat finanční prostředky od MMF a členských států eurozóny. Neustále bude na zemi vyvíjen tlak na reformy a úsporná opatření. Pro Řecko se to dle autora jeví jako nejméně bolestné rozhodnutí.

Problémy řecké krize otřásají nejen eurozónou, ale také celou EU. Problémy Řecka vzbuzují otázky týkající se budoucnosti eura. MMF, ECB a EK nevěří, že by druhý záchranný balík pomohl zemi s problémy. Objevuje se obava, že soukromí věřitelé nebudou chtít zemi v budoucnu půjčovat peníze z důvodu, že budou přednostně uspokojovány závazky institucí, jako je MMF. Nadnárodní firmy se připravují plány pro možný rozpad eurozóny. Firmy ukládají peněžní rezervy do bezpečných investic, čímž se snaží minimalizovat rizika. Rakousko bude zřejmě muset vyplatit na pojistkách proti státnímu bankrotu Řecka částku přesahující 400 mil. eur. Tuto částku bude muset vyplatit na náhradách pro investory, kteří přistoupením na odepsání části řeckého dluhu, přijdou o nadpoloviční většinu investice. Díky Řecku byl rating Kypru poslán do spekulativního pásma z důvodu silné zranitelnosti bankovního systému řeckou dluhovou krizí. Francie hrozí odchodem ze Schengenu, když EU nezačne více chránit své hranice. Řecko údajně nedostatečně chrání hranici s Tureckem.

Jak to ale s Řeckem skutečně dopadne, ukáže čas. V této době by se měly v Řecku konat parlamentní volby, což bude mít jistě vliv na další vývoj řecké krize. Všechna navrhovaná řešení mají své klady i zápory. Bude jen na samotné zemi, jak se s touto situací vyrovná a jaká opatření přijme nebo naopak nepřijme.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Tištěné publikace

- [1] FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ. *Evropská Unie*. 2. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2009. 803s. ISBN 978-80-7325-180-2.
- [2] HAMERNÍKOVÁ, Bojka a Alena MAAYTOVÁ et al. *Veřejné finance*. 3. vyd. Praha: ASPI, 2007. 364 s. ISBN 978-80-7357-301-0.
- [3] JONÁŠ, Jiří. *Světová ekonomika na přelomu tisíciletí*. 1. vyd. Praha: Management Press, 2000. 237 s. ISBN 80-7261-016-3.
- [4] JUREČKA, Václav a Ivana JÁNOŠÍKOVÁ et al. *Makroekonomie – základní kurs*. 1. vyd. Ostrava: VŠB – Technická univerzita Ostrava, 2009. 312 s. ISBN 978-80-248-0530-6.
- [5] KOHOUT, Pavel. *Finance po krizi – Evropa na cestě do neznáma*. 3. rozš. vyd. Praha: Grada, 2011. 328 s. ISBN 978-80-247-4019-5.
- [6] LEBIEDZIK, Marian a Michal TVRDOŇ. *Hospodářské politiky evropských společenství – vznik, vývoj a současnost*. 1. vyd. Karviná: Slezská univerzita v Opavě, Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné, 2007. 203. ISBN 978-80-7248-424-9.
- [7] MAJEROVÁ, Ingrid a Pavel NEZVAL. *Mezinárodní ekonomie v teorii a praxi*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2011. 357 s. ISBN 978-80-251-3421-4.
- [8] MALINOVSKÝ, Jan a Jan SUCHÁČEK. *Velký anglicko-český slovník regionálního rozvoje a regionální politiky Evropské unie*. 1. vyd. Ostrava: VŠB – Technická univerzita Ostrava, 2006. 956 s. ISBN 80-248-1117-0.

Internetové zdroje a ostatní

- [9] ČESKO. Zákon č. 117 ze dne 26. května 1995 o státní sociální podpoře. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1995. Dostupný také z: <http://www.sbcr.cz/cgi-bin/khm.cgi?typ=1&page=khc:SBA6108A>. ISSN 1211-1244.
- [10] ČESKO. Zákon č. 108 ze dne 14. března 2006 o sociálních službách. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006. Dostupný také z: <http://www.sbcr.cz/cgi-bin/khm.cgi?typ=1&page=khc:SBA6108A>. ISSN 1211-1244.
- [11] EUROSTAT [online]. Poslední revize 2012-03-17 [cit. 2012-03-18]. Dostupný z WWW: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>>

- [12] BusinessInfo.cz - Oficiální portál pro podnikání a export. *Řecko: Souhrnná teritoriální informace* [online]. Poslední revize 2011-11-14 [cit. 2012-02-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/recko/1000795/>>
- [13] Bank of Greece. [online]. Poslední revize 2012 [cit. 2012-04-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.bankofgreece.gr/Pages/en/default.aspx>>
- [14] Hellenic Statistical Authority – EL.STAT. [online]. Poslední revize 2012 [cit. 2012-04-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE>>
- [15] OECD. [online]. Poslední revize 2012 [cit. 2012-04-05]. Dostupný z WWW: <http://www.oecd.org/home/0,3675,en_2649_201185_1_1_1_1_1,00.html>
- [16] Trading Economics. [online]. Poslední revize 2012 [cit. 2012-03-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.tradingeconomics.com/greece/unemployment-rate>>
- [17] TSIVOS, Kostas. Euroskop.cz – věcně o Evropě. *Než to v Řecku praskne* [online]. c2010-01-30, poslední revize 2012 [cit. 2012-02-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.euroskop.cz/46/15242/clanek/nez-to-v-recku-praskne/>>
- [18] HOUSKA, Ondřej a Alena ADÁMKOVÁ. Český rozhlas. *Řecko falšovalo údaje o schodku svého rozpočtu* [online]. c2009-10-20, poslední revize 2012 [cit. 2012-02-06]. Dostupný z WWW: <http://www.rozhlas.cz/zpravy/evropskaunie/_zprava/647781>
- [19] Presseurop. *Řecká armáda šetřit nemusí* [online]. c2012-01-11, poslední revize 2012 [cit. 2012-02-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.presseurop.eu/cs/content/article/1383851-recka-armada-setrit-nemusi>>
- [20] Novinky.cz. *Francie a Německo klečely na Řecku kvůli úsporám, přitom mu prodávaly zbraně za miliardy* [online]. c2012-03-07, poslední revize 2012 [cit. 2012-03-21]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/ekonomika/261163-francie-a-nemecko-klecely-na-recku-kvuli-usporam-pritom-mu-prodavaly-zbrane-za-miliardy.html>>
- [21] Novinky.cz. *Banky odpustí Řecku polovinu dluhů* [online]. c2011-10-27, poslední revize 2012 [cit. 2012-02-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/ekonomika/248671-banky-odpusti-recku-polovinu-dluhu.html>>
- [22] Novinky.cz. *Slovensko víc Řecku nepomůže, dojednalo si výjimku a ušetří 200 milionů eur* [online]. c2011-10-27, poslední revize 2012 [cit. 2012-02-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/ekonomika/248672-slovensko-vic-recku-nepomuze-dojednalo-si-vyjimku-a-usetri-200-milionu-eur.html>>

- [23] Novinky.cz. *Řecký schodek strmě narůstá, země přestala vyplácet už i daňové vratky* [online]. c2011-12-20, poslední revize 2012 [cit. 2012-02-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/ekonomika/254087-recky-schodek-strme-narusta-zeme-prestala-vyplacet-uz-i-danove-vratky.html>>
- [24] Novinky.cz. *Řecko se v zásadě dohodlo na seškrtní soukromého dluhu* [online]. c2012-01-29, poslední revize 2012 [cit. 2012-02-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/ekonomika/257542-recko-se-v-zasade-dohodlo-na-seskrtani-soukromeho-dluhu.html>>
- [25] Novinky.cz. *Neschopnému Řecku hrozí kuratela, prohlásil německý ministr* [online]. c2012-01-29, poslední revize 2012 [cit. 2012-02-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/ekonomika/257555-neschopnemu-recku-hrozi-kuratela-prohlasil-nemecky-ministr.html>>
- [26] Novinky.cz. *EU už nechce krmit řeckou černou díru. Půjčky mají jít do svěřeneckého fondu* [online]. c2012-02-07, poslední revize 2012 [cit. 2012-02-27]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/ekonomika/258393-eu-uz-nechce-krmit-reckou-cernou-diru-pujcky-maji-jit-do-svereneckeho-fondu.html>>
- [27] Novinky.cz. *Řecké odbory i pod hrozbou bankrotu odmítají omezovat 13. a 14. platy* [online]. c2012-02-03, poslední revize 2012 [cit. 2012-02-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/ekonomika/258108-recke-odbory-i-pod-hrozbou-bankrotu-odmitaji-omezovat-13-a-14-platy.html>>
- [28] Novinky.cz. *Dohoda je na světě, oznámilo Řecko po urputném jednání o škrtech* [online]. c2012-02-09, poslední revize 2012 [cit. 2012-02-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/ekonomika/258691-dohoda-je-na-svete-oznamilo-recko-po-urputnem-jednani-o-skrtech.html>>
- [29] Novinky.cz. *Řekové stávkují za minimální mzdu. I po škrtech bude proti ČR téměř dvojnásobná* [online]. c2012-02-10, poslední revize 2012 [cit. 2012-02-21]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/ekonomika/258756-rekove-stavkuji-za-minimalni-mzdu-i-po-skrtech-bude-proti-cr-temer-dvojnásobna.html>>
- [30] Novinky.cz. *Řecká vláda se hroutí, nacionalisté opouštějí koalici* [online]. c2012-02-10, poslední revize 2012 [cit. 2012-02-21]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/258801-recka-vlada-se-hrouti-nacionaliste-opoustejí-koalici.html>>
- [31] Novinky.cz. *Bilance řeckého nočního běsnění: 45 vypálených domů a 170 zraněných* [online]. c2012-02-13, poslední revize 2012 [cit. 2012-02-21]. Dostupný

- z WWW: <<http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/258967-bilance-reckeho-nocniho-besneni-45-vypaleny-domu-a-170-zranenych.html>>
- [32] Novinky.cz. *Řecko dostane další megaúvěr* [online]. c2012-02-21, poslední revize 2012 [cit. 2012-02-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/ekonomika/259664-recko-dostane-dalsi-megauver.html>>
- [33] Novinky.cz. *Řecko schytalo další úder, Fitch mu srazila už tak nízký rating* [online]. c2012-02-22, poslední revize 2012 [cit. 2012-02-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/ekonomika/259838-recko-schytalo-dalsi-uder-fitch-mu-srazila-uz-tak-nizky-rating.html>>
- [34] ČeskéNoviny.cz. *Lídři řeckých politických stran se dohodli na úsporách* [online]. c2012-02-09, poslední revize 2012 [cit. 2012-04-02]. Dostupný z WWW: <<http://m.ceskenoviny.cz/ekonomika/zpravy/lidri-reckych-politickych-stran-se-dohodli-na-usporach/752967>>
- [35] Novinky.cz. *Řekové si nenechají poradit, vyjadřuje rozčarování německé ministerstvo* [online]. c2012-02-29, poslední revize 2012 [cit. 2012-03-21]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/260545-rekove-si-nenechaji-poradit-vyjadruje-rozcarovani-nemecke-ministerstvo.html>>
- [36] Novinky.cz. *Řekové se ušetří k smrti, další miliardy jim nepomůžou, tvrdí ekonomové* [online]. c2012-02-20, poslední revize 2012 [cit. 2012-02-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/ekonomika/259645-rekove-se-usetri-k-smrti-dalsi-miliardy-jim-nepomuzou-tvrdi-ekonomove.html>>
- [37] Novinky.cz. *Řecko na poslední chvíli dokončilo výměnu dluhopisů a odvrátilo krach* [online]. c2012-03-12, poslední revize 2012 [cit. 2012-03-21]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/ekonomika/261656-recko-na-posledni-chvili-dokoncilo-vymenu-dluhopisu-a-odvratilo-krach.html>>
- [38] Novinky.cz. *Výměna řeckých dluhopisů pomohla, zemi se zvýšil rating* [online]. c2012-03-13, poslední revize 2012 [cit. 2012-03-21]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/ekonomika/261788-vymena-reckych-dluhopisu-pomohla-zemi-se-zvysil-rating.html>>
- [39] Novinky.cz. *Řecko dostalo šest miliard, do půlnoci musí splatit 14* [online]. c2012-03-20, poslední revize 2012 [cit. 2012-03-21]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/ekonomika/262366-recko-dostalo-sest-miliard-do-pulnoci-musi-splatit-14.html>>

- [40] Novinky.cz. *Řecko má nového ministra financí* [online]. c2012-03-21, poslední revize 2012 [cit. 2012-03-21]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/ekonomika/262553-recko-ma-noveho-ministra-financi.html>>
- [41] Novinky.cz. *Vše pro snížení dluhu: Řecko privatizuje, co se dá* [online]. c2012-03-21, poslední revize 2012 [cit. 2012-04-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/ekonomika/262574-vse-pro-snizeni-dluhu-recko-privatizuje-co-se-da.html>>
- [42] Eurozprávy.cz. *Papadimos: Řecko bude potřebovat třetí záchranný balík pomoci* [online]. c2012-03-30, poslední revize 2012 [cit. 2012-04-11]. Dostupný z WWW: <<http://ekonomika.eurozpravy.cz/evropa/46736-papadimos-recko-bude-potrebovat-treti-zachranny-balik-pomoci/>>
- [43] Novinky.cz. *Řecký přístav se vrátil k barterovému obchodu, eura lidé na trhu nepotřebují* [online]. c2012-04-15, poslední revize 2012 [cit. 2012-04-16]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/ekonomika/264633-recky-pristav-se-vratil-k-barterovemu-obchodu-eura-lide-na-trhu-nepotrebuji.html>>
- [44] Novinky.cz. *Řecko svírá rekordní nezaměstnanost, každý druhý mladý je bez práce* [online]. c2012-03-08, poslední revize 2012 [cit. 2012-03-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/ekonomika/261329-recko-svira-rekordni-nezamestnanost-kazdy-druhy-mlady-je-bez-prace.html>>
- [45] Novinky.cz. *Řecko na kolenou: nezaměstnanost zlomila rekord, výroba prudce klesla* [online]. c2012-02-09, poslední revize 2012 [cit. 2012-02-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/ekonomika/258672-recko-na-kolenou-nezamestnanost-zlomila-rekord-vyroba-prudce-klesla.html>>
- [46] Novinky.cz. *Bankrotujícím Řeckem se šíří kolektivní stihomam* [online]. c2012-02-23, poslední revize 2012 [cit. 2012-02-27]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/259909-bankrotujicim-reckem-se-siri-kolektivni-stihomam.html>>
- [47] Novinky.cz. *Řecko loví 40 000 falešných důchodců, první z nich jdou před soud* [online]. c2012-03-14, poslední revize 2012 [cit. 2012-03-16]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/261916-recko-lovi-40-000-falesnych-duchodcu-prvni-z-nich-jdou-pred-soud.html>>

- [48] Revue politika. *Parlamentní volby v Řecku* [online]. c2004-03-20, poslední revize 2012 [cit. 2012-03-02]. Dostupný z WWW: <<http://revuepolitika.cz/clanky/647/parlamentni-volby-v-recku>>
- [49] Aktualne.cz. *Řecká pravice přežila požáry, volby vyhrála jen těsně* [online]. c2007-09-17, poslední revize 2012 [cit. 2012-03-02]. Dostupný z WWW: <<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/evropa/clanek.phtml?id=505878>>
- [50] Eurozprávy.cz. *Neřízený bankrot Řecka by způsobil dalekosáhlé následky* [online]. c2011-10-16, poslední revize 2012 [cit. 2012-04-11]. Dostupný z WWW: <<http://ekonomika.eurozpravy.cz/svet/36015-nerizeny-bankrot-recka-by-zpusobil-dalekosahle-nasledky/>>
- [51] Mediafax.cz. *IIF: Řecký bankrot by znamenal dopady na eurozónu převyšující bilion eur* [online]. c2012-03-06, poslední revize 2012 [cit. 2012-04-02]. Dostupný z WWW: <<http://www.mediafax.cz/ekonomika/4019433-IIF-Recky-bankrot-by-znamenal-dopady-na-eurozonu-prevysujici-bilion-eur>>
- [52] KOUBOVÁ, Kateřina. iDNES.cz. *Pro Řeky je lepší dál platit eurem, návrat k drachmě by přinesl chaos* [online]. c2011-11-03, poslední revize 2012 [cit. 2012-04-11]. Dostupný z WWW: <http://ekonomika.idnes.cz/pro-reky-je-lepsi-dal-platit-eurem-navrat-k-drachme-by-prinesl-chaos-1fq-/eko_euro.aspx?c=A111103_1678915_eko_euro_vem>
- [53] Eurozprávy.cz. *Odchod Řecka z eurozóny by ničemu a nikomu nepomohl, tvrdí šéf ECB* [online]. c2012-03-23, poslední revize 2012 [cit. 2012-04-11]. Dostupný z WWW: <<http://zahranicni.eurozpravy.cz/eu/46313-odchod-recka-z-eurozony-by-nicemu-a-nikommu-nepomohl-tvrdi-sef-ecb/>>
- [54] Novinky.cz. *Zachránit Řecko nelze, pomohla by jen dvojí měna, říká šéf polské centrální banky* [online]. c2012-03-29, poslední revize 2012 [cit. 2012-04-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/ekonomika/263274-zachranit-recko-nelze-pomohla-by-jen-dvoji-mena-rika-sef-polske-centralni-banky.html>>
- [55] Finance.cz. *Řešením pro Řecko není euro ani drachma, ale dolar* [online]. c2012-03-19, poslední revize 2012 [cit. 2012-04-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.finance.cz/zpravy/finance/346570-resenim-pro-recko-neni-euro-ani-drachma-ale-dolar/>>
- [56] Novinky.cz. *Tajný dokument: V záchranu Řecka nevěří ani velká trojka* [online]. c2012-02-21, poslední revize 2012 [cit. 2012-02-24]. Dostupný z WWW:

- <<http://www.novinky.cz/ekonomika/259718-tajny-dokument-v-zachranu-recka-neveri-ani-velka-trojka.html>>
- [57] Novinky.cz. *Rozpad eurozóny berou nadnárodní firmy vážně, už se na něj připravují* [online]. c2011-11-30, poslední revize 2012 [cit. 2012-02-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/ekonomika/252067-rozpad-eurozony-berou-nadnarodni-firmy-vazne-uz-se-na-nej-pripravuji.html>>
- [58] Novinky.cz. *Rakousko kvůli Řecku přijde o 420 milionu eur* [online]. c2012-03-11, poslední revize 2012 [cit. 2012-03-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/ekonomika/261546-rakousko-kvuli-recku-prijde-o-420-milionu-eur.html>>
- [59] Novinky.cz. *Kyperský rating poslala agentura kvůli Řecku do spekulativního pásma* [online]. c2012-03-13, poslední revize 2012 [cit. 2012-03-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/ekonomika/261713-kypersky-rating-poslala-agentura-kvuli-recku-do-spekulativniho-pasma.html>>
- [60] Novinky.cz. *Sarkozy pohrozil odchodem Francie ze Schengenu* [online]. c2012-03-11, poslední revize 2012 [cit. 2012-03-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/261543-sarkozy-pohrozil-odchodem-francie-ze-schengenu.html>>
- [61] Novinky.cz. *Řekové se úmyslně infikují HIV, aby dostali podporu, tvrdí lékař* [online]. c2011-11-28, poslední revize 2012 [cit. 2012-01-24]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/251764-rekove-se-umyslne-infikuji-hiv-aby-dostali-podporu-tvrdi-lekar.html>>
- [62] Novinky.cz. *V Řecku je nejvíc sebevražd v Evropě, před krizí jich bylo nejméně* [online]. c2011-12-20, poslední revize 2012 [cit. 2012-01-24]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/ekonomika/254013-v-recku-je-nejvic-sebevrazd-v-evrope-pred-krizi-jich-bylo-nejmene.html>>
- [63] Novinky.cz. *Zbídačení Řekové se v krizi zbavují vlastních dětí* [online]. c2011-12-29, poslední revize 2012 [cit. 2012-01-24]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/ekonomika/254732-zbidaceni-rekove-se-v-krizi-zbavuji-vlastnich-deti.html>>
- [64] Novinky.cz. *Řecká cesta ke spáse: Lidé hledají poklady a chovají hlemýžďe* [online]. c2012-01-11, poslední revize 2012 [cit. 2012-01-24]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/ekonomika/255751-recka-cesta-ke-spase-lide-hledaji-poklady-a-chovaji-hlemyzde.html>>

Seznam zkratek

ES	Evropská společenství
EMU	Evropská měnová unie
EU	Evropská unie
ERM II	Evropský mechanismus směnných kurzů II
HDP	Hrubý domácí produkt
ESA	Evropský systém národních a regionálních účtů
NATO	Severoatlantická aliance (North Atlantic Treaty Organization)
ECB	Evropská centrální banka
EK	Evropská komise
MMF	Mezinárodní měnový fond
PB	Platební bilance
OECD	Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj
PASOK	Panhelénské socialistické hnutí
ND	Nová demokracie
KKE	Komunistická strana Řecka
LAOS	Lidová ortodoxní výzva
SYRIZA	Koalice radikální levice
SYN	Koalice levice, hnutí a ekologů
CB	Centrální banka
IIF	Ústav pro mezinárodní finance

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne

.....
jméno a příjmení studenta